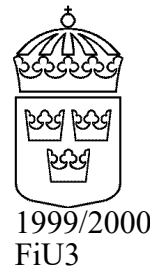

Finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU3

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Sammanfattning

Finansutskottet behandlar i detta betänkande förslagen i budgetpropositionen till anslag för budgetåret 2000 inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner samt de motioner som väckts med anledning av propositionens förslag.

Bidragen, som sammanlagt uppgår till 97 667 miljoner kronor, omfattar huvuddelen av statens bidrag till kommuner och landsting. Bidragen lämnas dels i form av ett allmänt finansiellt stöd till kommuner och landsting, dels i form av bidrag för att åstadkomma likvärdiga ekonomiska förutsättningar mellan kommuner respektive landsting. Dessutom kan bidrag lämnas för särskilda insatser i vissa kommuner och landsting. Utskottet tillstyrker propositionens förslag och avstyrker motionsyrkandena.

Utskottet behandlar i betänkandet också ett antal andra kommunalekonomiska frågor som förts fram i motioner under den allmänna motionstiden. Utskottet avstyrker även dessa motionsyrkanden.

Till betänkandet har 10 reservationer och 6 särskilda yttranden fogats.

Propositionen

I proposition 1999/2000:1 Budgetpropositionen för 2000, utgiftsområde 25 Allmänna bidrag för kommuner, föreslår regeringen

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att efter förvärv av aktierna i Haninge Holding AB, ägare till Haninge Bostäder AB, sälja aktierna till Venantius AB (avsnitt 2.5.1),

2. att riksdagen godkänner att försäljningsinkomsterna för aktierna i Haninge Holding AB liksom utdelning från Venantius AB av ett eventuellt överskott från avvecklingen av fastigheter i Haninge Bostäder AB redovisas mot det under utgiftsområde 25 uppförda anslaget A 2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting (avsnitt 2.5.1),

3. att riksdagen för budgetåret 2000 anvisar anslagen under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner enligt följande uppställning:

Verksamhetsområde Anslag	Regeringens förslag 1000-tal kr	1999/2000:FiU3
A Bidrag och ersättning till kommuner och landsting		
1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting (<i>ram.</i>)	78 003 500	
2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting (<i>res.</i>)	1 091 500	
3 Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting (<i>obet.</i>)	18 571 000	
4 Bidrag till Rådet för kommunal redovisning (<i>obet.</i>)	700	
Summa för utgiftsområdet	97 666 700	

Motionerna

1999/2000:Fi209 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avreglering och konkurrensutsättning av kommunernas och landstingens verksamhet,

12. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett grundlagsenligt skatteutjämningsystem enligt vad som anförts i motionen,

13. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av utgiftsfördelning mellan stat och kommun i syfte att åstadkomma en långsiktigt hållbar lösning enligt vad som anförts i motionen,

16. att riksdagen begär att regeringen avvecklar den av regeringen inrättade s.k. kommundelegationen enligt vad som anförts i motionen,

17. att riksdagen godkänner beräkningen av utgifterna inom den kommunala sektorn, utgiftsområde 25, enligt vad som anförts i motionen.

1999/2000:Fi211 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om "kommunakut" och generella ändringar av skatteutjämningsförordningen för att möta befolkningsförändringar,

1999/2000:Fi212 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

9. att riksdagen för budgetåret 2000 anvisar anslagen under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning och utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner enligt uppställningen i bilaga 2, i denna del,

1999/2000:N213 av Runar Patriksson m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att lokal mobilisering skall vara huvudinriktningen i den regionalpolitiska inriktningen med förslag om en glesbygdsfaktor i skatteutjämningsförordningen till dess att ett bättre förslag kan presenteras.

1999/2000:N214 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kommunerna.

1999/2000:N240 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av att avskaffa nuvarande inkomstutjämnning inom ramen för det inomkommunala utjämnningssystemet.

1999/2000:K277 av Per Westerberg m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de finansiella riskerna med kommunal näringsverksamhet,

1999/2000:K352 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av möjligheterna till kommunal skatteplanering genom koncernbildning av bolag.

1999/2000:Fi601 av Maud Ekendahl (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Robin Hood-skatten bör slopas.

1999/2000:Fi602 av Henrik Westman (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avskaffande av nuvarande utjämnningssystem mellan kommunerna.

1999/2000:Fi603 av Catharina Hagen och Per Bill (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om momsreglernas konkurrens effekter,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i lagstiftningen att privata företag inte diskrimineras inom ramen för mervärdesskattesystemet.

1999/2000:Fi604 av Margareta Cederfelt och Catharina Hagen (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av de regler som gäller för den offentliga marknaden i syfte att uppnå en icke diskriminerande konkurrenssituation för samtliga inblandade sektorer i enlighet med vad som anförts i motionen.

1999/2000:Fi605 av Stefan Attefall m.fl. (kd) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär ett förslag till nytt skatteutjämnningssystem för kommuner och landsting.

1999/2000:Fi606 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär ett förslag till hanteringsordning som skall ersätta verksamheten i den av regeringen inrättade Kommundelegationen i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen avslår anslagsposten under utgiftsområde 25 A 2 Bidrag till särskilda åtgärder i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen beslutar att försäljningslikvid från försäljning av Haninge Bostäder på sedvanligt sätt skall redovisas under inkomstitel i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försäljning av Haninge Bostäder till Haninge kommun.

1999/2000:Fi607 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av skyndsamt utredning om ett nytt statsbidragssystem för kommunsektorn fr.o.m. år 2002,
2. att riksdagen beslutar avskaffa det inomkommunala utjämningsystemet fr.o.m. 1 januari 2002 i enlighet med vad som anförts i motionen,
3. att riksdagen beslutar om temporära ändringar för åren 2000 och 2001 av i dag gällande utjämningsystem i enlighet med vad som anförts i motionen.

1999/2000:Fi608 av Mikael Oscarsson (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utreda en tillämpning av fördröjd kommunalskatt vid flytt.

1999/2000:Fi609 av Ulla-Britt Hagström och Rosita Runegrund (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skatteväxling av fastighetsskatten till förmån för kommunerna.

1999/2000:Fi610 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av jobb och företagande för den kommunala ekonomin,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om delat kostnadsansvar för socialbidragen,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett nytt utjämningsystem grundat på strukturella förutsättningar,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kommundelegation och kommunakut,

1999/2000:Fi611 av Per Landgren m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kommunsektorns behov av ökade statsbidrag på kort sikt,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det kommunala utjämningsystemet,
5. att riksdagen till anslag A 1 Generellt statsbidrag till kommuner för budgetåret 2000 anvisar 463 000 000 kr utöver vad regeringen föreslagit eller således 78 466 500 000 kr.

1999/2000:A805 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kommunal konkurrens.

Riksdagen har den 18 november 1999 beslutat om utgiftsramar för statsbudgetens 27 utgiftsområden för budgetåret 1999 (prop. 1999/2000:1, 1999/2000:FiU1, rskr. 1999/2000:28). Vid riksdagens fortsatta beredning av anslagen inom respektive utgiftsområde får dessa ramar inte överskridas. För utgiftsområde 25 fastställde riksdagen ramen till 97 666,7 miljoner kronor. Finansutskottet behandlar i detta betänkande regeringens förslag i budgetpropositionen till anslag för budgetåret 2000 inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner samt de motioner som väckts med anledning därav. Utskottet tar också ställning till ett tjugofemtal yrkanden i motioner från den allmänna motionstiden i olika kommunalekonomiska ämnen.

I enlighet med 5 kap. 12 § riksdagsordningen fastställs samtliga anslag inom ett utgiftsområde genom *ett* beslut. Frågor som inte påverkar anslagsbe-
lopp, anslagstyp eller anslagsvillkor för år 2000 behandlas emellertid separat. Betänkandet är disponerat på det sättet att utskottet inleder med att behandla anslagsfrågorna samt det med anslaget A 2 sammanhängande förslaget i propositionen till försäljning av aktier i Haninge Holding AB. Därefter tar utskottet upp övriga kommunalekonomiska frågor.

Anslagen under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Budgetpropositionen

Inledning

I budgetpropositionen (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 25) föreslår regeringen att riksdagen skall anvisa anslag för år 2000 under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. Utgiftsområdet omfattar merparten av statens utgifter för bidrag till kommuner och landsting.

Utgiftsområdet omfattar fyra anslag. Bidragen lämnas dels i form av ett allmänt finansiellt stöd till kommuner och landsting (anslag A 1), dels i form av ett bidrag för att åstadkomma likvärdiga ekonomiska förutsättningar mellan kommuner respektive landsting (anslag A 3). Utgiftsområdet omfattar också ett bidrag för särskilda insatser i vissa kommuner och landsting (anslag A 2). En del av detta bidrag disponeras av Bostadsdelegationen. Till detta kommer ett mindre bidrag till Rådet för kommunal redovisning (anslag A 4). Under år 1999 finns också ett anslag som avser bidrag till kommunernas och landstingens skatteinkomster för år 1997.

Den beräknade sammanräknade utgiftsnivån framgår av nedanstående tabell. Beslutade och föreslagna tillskott innebär i förhållande till 1996 års nivå en höjning av statsbidragen med 20 000 miljoner kronor år 2000. Regeringen avser enligt propositionen att föreslå att ytterligare 1 000 miljoner kronor tillförs vården och skolan år 2001. Dessutom aviseras att anslaget till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting år 2001 engångsvis skall tillföras 700 miljoner kronor.

I budgetpropositionen föreslås vidare att det år 2000 genomförs ett första steg i en skattereform med bl.a. kompensation för uttaget av allmän pens-

ionsavgift, vilket sker genom införandet av en skattereduktion kombinerat med en reducering av avdragsrätten för den allmänna pensionsavgiften. För kommuner och landsting innebär detta att skatteinkomsterna för år 2000 beräknas öka med 4 800 miljoner kronor. Regeringen föreslår därför att det generella statsbidraget till kommuner och landsting reduceras med motsvarande belopp, vilket innebär att en del av statsbidragen växlas mot skatteinkomster.

Vid beräkningen av utgiftsramen har hänsyn också tagits till de regleringar som föreslås till följd av finansieringsprincipen. Förutom statsbidragshöjningarna har riksdagen beslutat att den statliga skatt om 200 kr som utgår på fysiska personers förvärvsinkomster skall utgöra kommunal inkomstskatt åren 1999 och 2000. Detta innebär att kommuner och landsting tillförs närmare 1 300 miljoner kronor under dessa år. I propositionen föreslås att denna skatt skall utgöra kommunal inkomstskatt även år 2001, vilket ger ytterligare ca 1 300 miljoner kronor i tillskott detta år. I utgifterna för år 1999 ingår 2 600 miljoner kronor i engångsvis ersättning till kommuners och landstings skatteinkomster för år 1997.

Förutom ovan nämnda faktorer innebär de regeländringar i utjämningsystemet som riksdagen beslutade om våren 1999 och som träder i kraft år 2000 en minskad omslutning i systemet. Netto beräknas utjämningsbidraget minska med 2 699 miljoner kronor. En motsvarande minskning uppstår på statsbudgetens inkomstsida genom att den utjämningsavgift som kommuner och landsting betalar till staten minskar. Ramen för år 2000 minskar med sammanlagt 5 858 miljoner kronor.

Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1998	Anslag 1999 ¹	Utgifts- prognos 1999	Förslag anslag 2000	Beräknat anslag 2001	Beräknat anslag 2002
96 784	103 525	102 533	97 667	101 872	101 792

¹ Inklusive beslut till följd av förslag på tilläggsbudgeten för budgetåret 1999 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

I propositionen understryker regeringen att målet för utgiftsområdet är att så långt det är möjligt skapa goda och likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner respektive landsting att uppnå de nationella målen inom olika verksamheter. Genom förbättringen av de offentliga finanserna har det varit möjligt att genomföra en betydande höjning av statsbidragen till kommuner och landsting. Den negativa sysselsättningsutvecklingen i kommuner och landsting har därmed kunnat vändas och förutsättningarna för en positiv utveckling av kvaliteten i skolan, vården och omsorgen har väsentligen förbättrats.

Regeringen konstaterar att det ekonomiska resultatet för kommunerna sammantaget har förbättrats de senaste två åren medan däremot resultatet för landstingssektorn försämrats årligen sedan år 1996. Den genomsnittliga kommunalskattesatsen minskade från 31,65 % år 1998 till 31,48 % år 1999.

Av anslaget för bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner har fr.o.m. 1996 fram till halvårsskiftet 1999 bidrag på totalt cirka 1 370 miljoner kronor utbetalats. Från den s.k. Bostadsdelegationen hade vid samma tillfälle träffats överenskommelser om bidrag för rekonstruktiva insatser i samband med bostadsåtaganden om totalt ca 680 miljoner kronor.

Den ökning av skatteinkomsterna som följer av den förbättrade ekonomiska utvecklingen samt de ökade statsbidragen ger enligt regeringens bedömning utrymme för en ökning de närmaste åren av de kommunala konsumtionsutgifterna. I fasta priser beräknas dessa öka med drygt en procent per år under åren 1999–2002 och antalet anställda under perioden med i genomsnitt 13 500 personer per år. Det finansiella sparandet bedöms för perioden ligga på en nivå som krävs för att sektorn som helhet bör klara kravet på ekonomisk balans.

Regeringen gör bedömningen att det även under de närmaste åren finns behov av särskilda medel för kommuner och landsting med en särskilt svår ekonomisk situation. De medel som avsätts framöver för bidrag till särskilda insatser behövs både för att stödja kommuner med övermäktiga åtaganden för boendet och för att stödja kommuner och landsting som av andra yttre strukturella orsaker har svårt att nå balans i ekonomin.

Anslagen för år 2000

Till anslaget *A 1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting* föreslås riksdagen anvisa ett ramanslag på 78 003,5 miljoner kronor. Syftet med bidraget är att utgöra ett allmänt finansiellt stöd till verksamhet i kommuner och landsting. Bidraget skall dessutom vara ett instrument för att genomföra ekonomiska regleringar mellan staten och kommuner respektive landsting. Anslaget fördelas i relation till kommunens eller landstingets invånarantal. En mindre del av bidraget fördelas dessutom under åren 1997–2000 utifrån åldersbaserade kriterier.

I enlighet med vad som angavs i den ekonomiska vårpropositionen föreslår regeringen att de generella statsbidragen höjs med 3 900 miljoner kronor år 2000. Åtgärden vidtas enligt propositionen för att underlätta för kommuner och landsting att klara det lagstadgade balanskravet, för att fortsätta att värna kvaliteten i skolan, vården och omsorgen samt för att minska behovet av att höja kommunalskatterna.

Samtidigt föreslår regeringen att den beräknade ökningen om 4 800 miljoner kronor av kommunernas och landstingens skatteinkomster som följer av de föreslagna förändringarna i inkomstbeskattningen för år 2000 regleras genom en reduktion av det generella statsbidraget till kommuner och landsting med motsvarande belopp. Ett antal regleringar enligt finansieringsprincipen föreslås också för budgetåret 2000, bl.a. med anledning av stat kyrkareformen och föreslagna ändringar i fordonsbeskattningen.

Till anslaget *A 2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* föreslår regeringen att riksdagen skall anvisa ett reservationsanslag på 1 091,5 miljoner kronor. Syftet med anslaget är att skapa möjligheter att i rekonstruktivt syfte tillfälligt bistå kommuner och landsting som på grund av

speciella omständigheter kan hamna i en särskilt svår ekonomisk situation. Förslaget till medelsanvisning innebär att anslaget ökas med 117,5 miljoner kronor i förhållande till innevarande år. I detta belopp ingår en tillfällig förstärkning med 20,5 miljoner kronor motsvarande det belopp som hålls inne för de kommuner som höjde skatten inför år 1999.

För år 2000 avser regeringen att fördela 84 miljoner kronor av anslaget till kommuner och landsting i storstadsområdena för förebyggande hiv/aids- verksamhet. Till anslaget kommer också i enlighet med förslag i propositionen att föras medel som efter försäljning av statens aktier i Haninge Holding AB redovisas mot anslaget.

Till anslaget *A 3 Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting* föreslår regeringen att riksdagen skall anvisa ett obetecknat anslag på 18 571 miljoner kronor. Syftet med det statliga utjämningsystemet för kommuner och landsting är att åstadkomma likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner respektive landsting att bedriva sin verksamhet oavsett strukturella förhållanden. Utjämningsystemet består av inkomstutjämnning och kostnadsutjämnning. Utjämningsbidraget utjämnar såväl skillnader i skattekraft som strukturella kostnadsskillnader mellan kommuner respektive landsting. Bidraget lämnas till kommuner respektive landsting med en skattekraft som är lägre än genomsnittet för riket och till kommuner respektive landsting med ogynnsam kostnadsstruktur.

Anslaget för utjämningsbidrag motsvarar summan av samtliga bidrag som kommuner och landsting får i både inkomst- och kostnadsutjämnningen. Bidraget motsvaras av avgifter på statsbudgetens inkomstsida från kommuner och landsting med en mera gynnsam inkomst- och kostnadsstruktur. Inkomst- och kostnadsutjämnningen är statsfinansiellt neutral, eftersom summan av bidrag och avgifter är lika stora.

Genom de förändringar i utjämningsystemet som riksdagen beslutade om våren 1999 (bet. 1998/99:FiU25, rskr. 1998/99:253) beräknas omslutningen minska med 2 849 miljoner kronor. Till detta kommer effekten av de föreslagna förändringarna i inkomstbeskattningen, vilket beräknas öka omslutningen i utjämningsystemet med 150 miljoner kronor.

Till anslaget *A 4 Bidrag till Rådet för kommunal redovisning* föreslår regeringen att riksdagen skall anvisa ett obetecknat anslag på 0,7 miljoner kronor. Syftet med bidraget är att vara ett ekonomiskt stöd till Rådet för kommunal redovisning, som är en ideell förening för normbildning i redovisningsfrågor för kommuner och landsting. Medlemmar i rådet är staten, Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet.

Motionerna

I *motion Fi209* av Bo Lundgren m.fl. (m) framhåller *Moderata samlingspartiet* att grunden för den kommunala ekonomin är skatteinkomsterna och deras tillväxt. Det bästa sättet att stärka kommunernas ekonomi och skapa utrymme för god service och lägre skatter är därför att ha en god tillväxt som ger fler skattebetalare. Kommunernas ekonomiska problem löses bäst genom en politik som leder till att fler jobb växer fram i företagen och att kunskaps-

innehållet – och därmed lönebetalningsförmågan och arbetsinkomsterna – ökar. Enligt motionärerna underlättar en sådan utveckling finansieringen av kärnuppgifterna samtidigt som utrymmet för skattesänkningar växer.

Motionärerna hävdar att den ekonomiska politik som Moderata samlingspartiet företräder skapar förutsättningar för ett snabbare växande skatteunderlag genom bl.a. en avreglering av arbetsmarknaden och lägre skatt på investeringar. Det leder i sin tur till att kommunernas kostnader för socialbidrag och arbetsmarknadsåtgärder sjunker. Effekterna för kommunsektorn av en bättre ekonomisk utveckling beräknas i motionen uppgå till 2,8 miljarder kronor år 2000, 12,4 miljarder kronor år 2001 och 22,4 miljarder kronor år 2002.

I den moderata partimotionen görs bedömningen att det tillgängliga utrymmet för sänkt kommunalskatt åtminstone inledningsvis huvudsakligen bör utnyttjas för att sänka utdebiteringen. Den relativt starka ökningen av de kommunala skatteinkomsterna 1999–2001 ger ett tydligt utrymme för sänkt kommunalskatt. För att säkerställa att alla kommuner kan sänka kommunalskatten föreslår Moderata samlingspartiet att staten tar över vissa kostnader som i dag belastar den kommunala sektorn. Detta kan, framhåller man, tekniskt ske på olika sätt men bör genomföras i samband med att en nationell skolpeng införs. Innebörden är att staten övertar finansieringsansvaret för grundskolan år 2001, då motsvarande drygt 11 miljarder kronor avlastas kommunsektorn. År 2002 avlastas på motsvarande sätt 22 miljarder kronor. I motionen föreslås att kostnaderna för grundskolan för stat och kommun neutraliseras i samband med att nivån för de generella statsbidragen fastställs.

I motionen understryks att Moderata samlingspartiet står bakom finansieringsprincipen. Den innebär enligt motionen att kommunernas ekonomiska ställning inte skall förändras genom statliga beslut. Förutom neutraliseringen till följd av en ändrad uppgiftsfördelning på skolområdet föreslår motionärerna att kommunerna fullt ut skall kompenseras för de minskningar av skatteunderlaget och de ökade kostnader som blir följden av förslagen i den moderata partimotionen. Det gäller t.ex. förslagen om grundavdrag för barn respektive förvärvsavdrag i den kommunala beskattningen. För utgiftsområde 25 innebär förslagen ökade utgifter budgetåret 2000 på 12 492,5 miljoner kronor. Anslaget A 1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting bör enligt motionen tas upp med ett belopp som överstiger propositionens förslag med 13 584 miljoner kronor. Samtidigt avvisas regeringens förslag till anslaget A 2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting, den s.k. kommunakuten.

Kristdemokraterna redovisar sitt kommunalekonomiska alternativ i *motion Fi611* av Per Landgren m.fl. (kd). Enligt motionärerna har de sedan år 1995 successivt ökade allmänna egenavgifterna minskat de kommunala skatteintäkterna med drygt 18 miljarder kronor. Till detta kommer statliga reformer om ett ökat kommunalt ansvarstagande som inte finansierats av staten enligt finansieringsprincipen, t.ex. assistansersättningen inom LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade).

Motionärerna understryker att kommunsektorns skatteintäkter i hög grad påverkas av sysselsättningsutvecklingen i den privata sektorn. Sveriges långsiktiga tillväxtförutsättningar hade med all säkerhet varit mycket bättre, framhåller man, om inte regeringens politik ensidigt inriktats på budgetsanering och alltför lite på att förbättra företagsklimatet. Strukturella åtgärder måste vidtas för att den för närvarande kraftiga tillväxten inte skall bli kortvarig. Den fortfarande höga arbetslösheten avspeglar sig enligt motionen i högre kostnader och sämre utvecklingsmöjligheter för kommunsektorn.

I motionen hävdas att det i budgetpropositionen för år 2000 inte föreslås nya resurstillskott till kommunsektorn. De extra statsbidrag som tillförs presenterades redan i våras och skall enligt motionen ses som en återföring av det minskade skatteunderlaget till följd av de avdragsgilla egenavgifter som infördes år 1995. När det gäller de ökade skatteinkomsterna för kommunsektorn uppgår de enligt Kristdemokraterna år 2000 snarare till ca 15 miljarder kronor än de av regeringen redovisade 25 miljarderna. Motionärerna pekar också på att behoven av utbildning, vård och omsorg kommer att öka årligen till följd av den demografiska utvecklingen.

Enligt motionen måste åtskillnad göras mellan den korta och den långa sikten. På kort sikt är det svårt att hävda att strukturreformering och bättre ledning av verksamheter skulle göra att människor med vård- och omsorgsbehov i dag får den hjälp de behöver och har rätt till. På längre sikt är det endast en stark sysselsättningsutveckling som i kombination med fortsatta strukturreformer kan trygga verksamheterna inom kommunsektorn. Kristdemokraterna anser därför att sektorn behöver ett tillskott utöver de medel som regeringen anslår för att täcka in den högre ambitionsnivå som partiet har, bland annat vad gäller antalet vårdplatser.

Tillskottet bör vara 1,1 miljarder för budgetåret 2000. Motionärerna understryker att Kristdemokraterna också föreslagit en rad andra åtgärder som får ekonomiska konsekvenser för kommunsektorn och som bör regleras enligt finansieringsprincipen. Ett exempel är att kommunernas kostnader som följd av ett nytt vårdnadsbidrag kan beräknas minska med 500 miljoner kronor redan år 2000. Enligt motionens förslag ökar utgifterna för utgiftsområde 25 för år 2000 med 463 miljoner kronor i förhållande till propositionens förslag.

Centerpartiet understryker i *motion Fi211* av Lennart Daléus m.fl. (c) att regeringens budgetförslag, trots ökade skatteintäkter, inte löser de kortsiktiga problem som finns i många kommuner och landsting. De ökade skatteintäkterna fördelas inte lika över landet. Visserligen kompenserar utjämningsystemet en del men i kombination med befolkningsminskning sjunker enligt motionärerna flera kommuners och landstings ekonomiska bas de närmaste åren. 210 av landets 289 kommuner minskar i folkmängd. Minskande befolkning innebär i sin tur att arbetstillfällena försvinner och att skattekraften urholkas. Regeringen gör inget för att åtgärda dessa strukturella problem utan öppnar i stället en kommunakut. Motionärerna anser att Sveriges kommuner och landsting inte behöver någon akutmottagning. Anslaget A 2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting bör därför dras in.

Enligt motionen krävs såväl en omfördelning mellan kommunerna och landstingen som ett tillskott i form av ökade statsbidrag. *Centerpartiet* förut-

såg problemen med att finansiera vården och omsorgen redan under förra riksmötet och träffade därför en överenskommelse med Socialdemokraterna om inriktningen och omfattningen av försvaret. Uppgårelsen innebär att ca 8 miljarder kronor kommer att frigöras under perioden 2002–2004. Partiet är nu berett att gå vidare med nya strukturella förändringar och föreslår därför reformer riktade till bl.a. barnfamiljer och pensionärer. Dessa reformer ger kommunerna ökade skatteintäkter varför utgifterna inom utgiftsområde 25 enligt motionen kan minskas i motsvarande mån, för budgetåret 2000 med 369 miljoner kronor i förhållande till propositionens förslag.

Folkpartiet liberalerna presenterar sitt kommunalekonomiska alternativ i *motionerna Fi212* av Lars Leijonborg m.fl. (fp) och *Fi610* av Karin Pilsäter m.fl. (fp). Motionärerna understryker att en mycket viktig del av välfärden organiseras och finansieras av kommuner och landsting. De kommunala budgetarna står för den absolut övervägande delen av människors viktiga behov av skola, barnomsorg, äldreomsorg, sjukvård men även av gator, vägar och kollektivtrafik liksom av individuellt stöd i särskilda fall. Hur kommuner och landsting sköter sin verksamhet är därför av avgörande betydelse, framhålls i motionen, såväl när det gäller att få ut så mycket som möjligt av skattepengarna som när det gäller valet av verksamheter som finansieras med kommunala medel.

Motionärerna anser att den nuvarande fokuseringen på bidrag och utjämningsssystem har dragit uppmärksamhet från det som är långt viktigare, nämligen att ekonomin kan växa så att kommunerna och landstingen därmed får ökade resurser. Även för den kommun som i dag får det högsta utjämningsbidraget per invånare, Borgholms kommun, skulle en treprocentig tillväxt per år av det egna skatteunderlaget på tre år uppväga hela utjämningsbidraget. Detta visar, framhålls det i motionen, att tillväxt i ekonomin är viktigare för kommunerna än bidrag.

I motionen understryks att Folkpartiet har delat regeringens bedömning av volymen på statsbidragen till kommunerna de senaste åren. Samtidigt pekar motionärerna på att kommunernas situation i mycket har sin grund i regeringens otillräckliga arbetslöshetsbekämpning och de därigenom ökade sociala kostnaderna. Motionärerna tillstyrker mot bakgrund av det ekonomiska läget för kommunsektorn de i budgetpropositionen angivna utökningarna av statsbidraget. För de senare åren i perioden anges att definitiv ställning tas när den fortsatta ekonomiska utvecklingen kan bedömas.

I motionen avvisas regeringens förslag angående den s.k. kommunakuten. Det är orimligt, heter det, att de kommuner som långsiktigt har strukturproblem efter särskild överenskommelse och utan generella regler får pengar av staten. De strukturella problemen bör fångas in i utjämningsystemet, övriga faktorer skall kommunerna ta ansvar för gentemot sina väljare. En modell med en permanent inrättad akutmottagning ger enligt motionärerna helt felaktiga signaler. Tonvikten för de statliga insatserna måste i stället ligga på att skapa rimliga generella förutsättningar genom ett väl fungerande utjämningsystem.

Sammantaget föreslår Folkpartiet liberalerna en minskning av utgifterna på utgiftsområde 25 för budgetåret 2000 med 2 712 miljoner kronor. Nivån på

de generella statsbidragen föreslås minskas med 1 705 miljoner kronor. Nivån påverkas bl.a. av en föreslagen överföring till staten av assistansersättningen och av att personer över 65 år föreslås få behålla sina assistenter redan från den 1 januari 2000.

Frågan om hanteringsordningen för och anslaget till den s.k. kommunakuten tas även upp i *motion Fi606* av Gunnar Hökmark m.fl. (m). Motionärerna menar att regeringen öppnat för en kuriös förhandlingsekonomi gentemot enskilda kommuner och landsting vid sidan av det mycket långtgående utjämningsystemet. Det finns stora risker att detta kommer att urarta till en slumpartad bidragsgivning till kommuner som väljs ut som bidragstagare bland många sökande. Systemet inbjuder kommuner att söka bidrag i stället för att i första hand ta tag i sina problem. Motionärerna yrkar avslag på verksamheten och anser att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med en annan lösning grundad t.ex. på den Hamdahlska utredningens förslag från år 1995.

Propositionens och motionernas förslag till anslag för år 2000 inom utgiftsområde 25 framgår av följande tabell:

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2000 inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Belopp i 1000-tal kronor

Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	(m)	(kd)	(c)	(fp)
A 1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting	(ram.)	78 003 500	+13 584 000	+463 000	+722 500	-1 705 000
A 2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting	(res.)	1 091 500	-1 091 500		-1 091 500	-1 007 000
A 3 Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting	(obet.)	18 571 000				
A 4 Bidrag till Rådet för kommunal redovisning	(obet.)	700				
Summa		97 666 700	+12 492 500	+463 000	-369 000	-2 712 000

Utskottets ställningstagande

På de närmast föregående sidorna har regeringens förslag till medelsanvisning för utgiftsområde 25 samt anslutande motionsförslag redovisats. Utskottet övergår nu till att redovisa sin samlade syn på anslagsfördelningen.

Riksdagen har efter förslag av utskottet i betänkande 1999/2000:FiU1 den 18 november 1999 beslutat om ramar för utgiftsområden och om beräkningen av statens inkomster för budgetåret 2000. Ramen för utgiftsområde 25 har därvid lagts fast till 97 666,7 miljoner kronor. Utskottet har i detta sammanhang ställt sig bakom den samhällsekonomiska bedömning av det finansiella utrymmet för kommunsektorn som regeringen gjort i budgetpropositionen.

Utskottet vill understryka det som i propositionens sägs om att den förda ekonomiska politiken i hög grad bidragit till att det under de senaste åren varit möjligt att tillföra kommuner och landsting betydande ökning av de

generella statsbidragen. Beslutade och föreslagna tillskott innebär – i förhållande till 1996 års nivå – således en höjning av statsbidragen med 20 000 miljoner kronor år 2000. Utskottet kan konstatera att utvecklingen av den kommunala ekonomin är starkt beroende av den samhällsekonomiska utvecklingen liksom av det statsfinansiella läget. I samband med den kraftfulla saneringen av de offentliga finanserna har en varaktigt låg inflation och låga räntor etablerats. Detta har i sin tur befrämjat tillväxten inom den privata sektorn. Med den kraftiga tillväxten har också kommunsektorns ekonomi förbättrats genom en förstärkning av skatteunderlaget.

I motionerna från Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna och Folkpartiet liberalerna framhåller motionärerna tillväxtens och sysselsättningsutvecklingens stora betydelse för kommunernas och landstingens inkomster. Som utskottet ovan berört är detta samband i och för sig uppenbart eftersom huvuddelen av kommunsektorns inkomster kommer från kommunalskatten och denna i princip helt baseras på en beskattning av hushållens arbetsinkomster. I sin bedömning av den kommunala ekonomins utveckling de närmaste åren anger regeringen att den ökning av skatteinkomsterna som följer av den förbättrade ekonomiska utvecklingen samt de ökade statsbidragen ger utrymme för en ökning av de kommunala konsumtionsutgifterna med i genomsnitt drygt en procent per år. Denna utveckling är mycket välkommen och illustrerar enligt utskottet väl tillväxtens betydelse för den kommunala ekonomin.

Genom att skatteinkomsterna utvecklas på ett positivt sätt finns enligt utskottet bättre allmänna förutsättningar för kommuner och landsting att klara balanskravet och samtidigt fortsätta att tillgodose angelägna behov inom i första hand områdena skola, vård och omsorg. De uppföljningar som på regeringens uppdrag gjorts under åren 1997 och 1998 om användningen av de ökade statsbidragen visar enligt propositionen på att den allra största delen använts till dessa prioriterade kärnverksamheter. Utskottet delar regeringens uppfattning att det är av stor vikt att vården, omsorgen och skolan även fortsättningsvis prioriteras. Samtidigt är det viktigt att understryka betydelsen av att kommunerna och landstingen bedriver ett långsiktigt och målmedvetet arbete med att effektivisera och omstrukturera sin verksamhet för att inte minst möta den väntade ökningen av behoven inom vården och äldreomsorgen. Utskottet utgår i likhet med regeringen från att kommuner och landsting de kommande åren är restriktiva med att höja sin skattesats.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att löntagarna ges en skattere- duktion som under år 2000 motsvarar 25 % av den allmänna pensionsavgiften för beskattningsåret. Samtidigt föreslås att avdraget för egenavgiften vid den statliga och kommunala beskattningen skall begränsas med 25 %. Genom den begränsade avdragsrätten kommer kommunsektorns skatteintäkter under år 2000 att öka med 4,8 miljarder kronor. För att neutralisera denna effekt har regeringen i sitt budgetalternativ föreslagit att det generella statsbidraget (anslaget A 1) skall minskas med ett lika stort belopp. Samtliga borgerliga partier motsätter sig i sina budgetalternativ de av regeringen föreslagna skatteförändringarna. Utskottet noterar emellertid att inget av partierna har återtagit den av regeringen förordade bidragsminskningen eller på något annat sätt kompenserat kommuner och landsting för denna indragning.

På grund därav ligger samtliga fyra partiets överföringar till kommunsektorn på en 4,8 miljarder lägre nivå än vad som framgår av respektive partis budgetalternativ.

Utskottet kan konstatera att Moderata samlingspartiets och Kristdemokraternas samlade förslag till utgifter inom utgiftsområdet överskrider den av riksdagen fastställda ramen, i det moderata alternativet med ca 12,5 miljarder kronor och i det kristdemokratiska alternativet med ca 0,5 miljarder kronor. Moderata samlingspartiet föreslår i sitt budgetalternativ mycket omfattande skattesänkningar som till ungefär två tredjedelar direkt påverkar de kommunala skatteinkomsterna. På utgiftsområde 25 kompenseras kommunsektorn för detta bortfall med höjda statsbidrag på i storleksordningen 13,5 miljarder kronor. Utskottet noterar att den sammantagna effekten av de moderata förslagen blir minskade resurser för kommuner och landsting. Enligt utskottets uppfattning skulle skattesänkningar enligt den moderata modellen dessutom innebära fördelningspolitiska effekter som är oacceptabla, varför de avvisas av utskottet.

Även i Kristdemokraternas budgetalternativ föreslås skattesänkningar som påverkar de kommunala skatteinkomsterna med betydande belopp. Genom en förändring av det kommunala grundavdraget kan de kommunala inkomsterna beräknas minska med ca 17 miljarder kronor år 2000. För detta bortfall skall kommuner och landsting enligt motionärerna kompenseras fullt ut genom att ett lika stort belopp tillgodoräknas dem från inkomstiteln *Fysiska personers inkomstskatt*. Utskottet vill understryka att denna nettoredovisning mot en inkomstitel inte ger en fullständig bild av Kristdemokraternas kommunalekonomiska alternativ. Utskottet anser att kommuner och landsting med en kristdemokratisk politik sammantaget skulle få betydligt sämre möjligheter att tillgodose de ökande behoven av inte minst vård och omsorg.

Även om en icke obetydlig förbättring av kommunsektorns ekonomi i stort kan förutses för de närmaste åren är utskottet väl medvetet om att vissa kommuner och landsting under en övergångsperiod kommer att ha en svår ekonomisk situation. Utskottet delar därför regeringens bedömning att det finns behov av särskilda medel för att bl.a. stödja kommuner med övermäktiga åtaganden för boendet. Utskottet kan följaktligen inte ställa sig bakom de krav som i motioner från Moderaterna, Centerpartiet och Folkpartiet reses på att avskaffa anslaget A 2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting. Utskottet kan i likhet med regeringen konstatera att det finns ett antal kommuner och landsting som till följd av främst strukturella orsaker har hamnat i en särskilt svår ekonomisk situation och därför har svårigheter att klara balanskravet. Dessa problem kan på kort sikt knappast lösas inom ramen för det kommunala utjämnningssystemet. Det är mot denna bakgrund som det kan finnas behov av medel för särskilt stöd. För att bedöma behovet av stöd och vilka villkor som skall ställas måste en individuell prövning göras i varje enskilt fall, vilken innefattar en ingående analys av den sökande kommunens eller landstingets ekonomiska situation och en överläggning med kommunen/landstinget om vilka åtgärder som bör vidtas. För att bereda ansökningar om stöd har regeringen inrättat Kommundelegationen. Grunderna för bidragsgivningen finns fastlagda i delegationens direktiv. Utskottet vill därför tillbakavisa det som anförs i motionerna Fi606 (m) och Fi610 (fp)

om en slumpartad och godtycklig bidragsgivning. Samtidigt förutsätter utskottet att regeringen vid lämpligt tillfälle återkommer till riksdagen med en mer utförlig återrapportering om hur de anvisade medlen har använts.

Med vad utskottet ovan anfört tillstyrks sammanfattningsvis förslaget till medelsanvisning i propositionen och avstyrks motionerna Fi209 (m) yrkandena 16 och 17, Fi211 (c) yrkande 7 i denna del, Fi212 (fp) yrkande 9 i denna del, Fi606 (m) yrkandena 1 och 2, Fi610 (fp) yrkandena 1 och 6 samt Fi611 (kd) yrkandena 1 och 5.

Försäljning av aktier i Haninge Holding AB

Budgetpropositionen

I propositionen föreslås att riksdagen skall bemyndiga regeringen att efter förvärv av aktierna i Haninge Holding AB, ägare till Haninge Bostäder AB, sälja aktierna till Venantius AB. Vidare föreslår regeringen att riksdagen skall godkänna att försäljningsinkomsterna för aktierna i Haninge Holding AB liksom utdelning från Venantius AB av ett eventuellt överskott från avvecklingen av fastigheter i Haninge Bostäder AB redovisas mot det under utgiftsområde 25 uppförda anslaget A 2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting.

Riksdagen beslöt våren 1995 om ett särskilt bidrag på ca 905 miljoner kronor till Haninge kommun för att dels lösa kvarvarande skulder i Bostadsstiftelsen Haningehem, dels ändra villkoren i ett befintligt statligt lån till kommunen. Insatserna finansierades med medel som år 1995 annars skulle ställts till kommunssektorns förfogande till följd av effekterna av finansieringen av EU-inträdet (prop. 1994/95:150 bilaga 7, bet. 1994/95:FiU19, rskr. 1994/95:416). En rekonstruktion av bostadsföretaget genomfördes. Regeringen uttalade att avsikten var att en vidareförsäljning av det aktuella fastighetsbeståndet skulle ske vid en tidpunkt som kunde bedömas lämplig utifrån fastighetsmarknadens utveckling. Det sades vidare att det överskott som uppstår skulle tillfalla staten. Mot bakgrund av hur bidraget till Haninge kommun finansierades ansåg regeringen att ett överskott som kunde uppstå för staten vid en vidareförsäljning av det holdingbolag som då bildades skulle återföras till kommunssektorn.

Motionen

I *motion Fi606* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) framhåller motionärerna att det av propositionen framgår att regeringen avser att uppmuntra Haninge kommun att köpa tillbaka en del av sitt gamla bostadsbestånd. Det framstår enligt motionen som anmärkningsvärt att en kommun som efter stora vedermödor blivit av med sitt bostadsbekymmer skall inlåtas på nya äventyr. Det är inte en kommunal kärnuppgift att äga och förvalta bostäder. Motionärerna anser att hela företaget skall säljas ut och att regeringen inte bör agera så att Haninge kommun frestas att på nytt bli ägare av hyresfastigheter.

Motionärerna yrkar också avslag på regeringens förslag att de medel som kommer att inflyta vid en försäljning inte skall föras mot en inkomsttitel i enlighet med normal tågorning utan i stället redovisas mot anslaget A 2.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis uttrycka sin tillfredsställelse över att den ekonomiska rekonstruktion av Haninge kommun som staten medverkat till har varit framgångsrik. Utskottet kan konstatera att regeringen med de i propositionen föreslagna åtgärderna fullföljer de utfästelser som gjordes år 1995 i samband med att beslutet togs om särskilda insatser för Haninge kommun. Med hänsyn till att bidraget till Haninge kommun ursprungligen finansierades av kommunkollektivet är det enligt utskottet naturligt att medlen återförs dit.

Utskottet har för sin del inget att erinra mot att försäljningsinkomsterna redovisas mot anslaget A 2 och att avsteg görs från principen om bruttoredo-visning på statsbudgeten. Som framgår av propositionen har riksdagen enligt lagen (1996:1059) om statsbudgeten möjlighet att göra avsteg från principen att försäljningsinkomster skall redovisas mot en inkomsttitel. Enligt förarbetena till lagen är det i sådant fall lämpligt att detta ges till känna i samband med att beslutet om försäljning fattas. När det gäller vad som anförs i motion Fi606 (m) om en återförsäljning till Haninge kommun av delar av kommunens tidigare bostadsföretag vill utskottet peka på att avsikten är att skapa en möjlighet för kommunen att återförvärva en del av företaget och att det enligt utskottet är en självklarhet att det ankommer på varje kommun att själv inom ramen för gällande regelsystem besluta om sin verksamhet.

Med vad utskottet anfört tillstyrks förslagen i propositionen och avstyrks motion Fi606 (m) yrkandena 3 och 4.

Bidrags- och utjämningsystemet

Principerna för utjämningsystemet

Motionerna

I *motion Fi209* av Bo Lundgren m.fl. (m) ställs krav på att riksdagen hos regeringen skall begära förslag om ett nytt och grundlagsenligt skatteutjämningsssystem. I motionen hävdas att dagens utjämningsssystem har direkt skadliga effekter på samhällsekonomin genom att kommunerna inte har några incitament att medverka till en ekonomisk tillväxt genom att nya jobb skapas. Regeringens politik leder enligt motionärerna till en fortgående sammanpressning av skatteuttaget i landets kommuner. Den kommunala självstyrelsen och beskattningsrätten är i praktiken på väg att avskaffas. Det är Moderata samlingspartiets uppfattning att den kommunala självstyrelsen måste respekteras och att kommunal konkurrens, bl.a. på skattesidan, snarare skall uppmuntras än förhindras.

Utjämningsystemet är enligt motionärerna i strid med grundlagen uppbyggt så att kommuner och landsting inte får behålla intäkterna av den skatt som för medborgarna anges som kommunalskatt. I stället tvingas de bidra till

varandras kostnader och svara för en långtgående inkomstutjämningsystemets konstruktion har därutöver både konserverat höga skatter i högskattekommunerna och höjt kostnadsnivån samtidigt som systemet motverkar ekonomisk tillväxt genom att lägga ut negativa incitament på enskilda kommuner. Till detta kommer nu, framhålls i motionen, signaler från regeringspartiet där kommunala skattesänkningar anges som skadliga och t.o.m. skall kunna motverkas genom riktade åtgärder. Skulle detta fullföljas har Sverige hamnat i ett närmast totalitärt system ur kommunal självbestämmandesynpunkt, hävdar motionärerna.

I *motion Fi601* av Maud Ekendahl (m) ställs krav på att den s.k. Robin Hood-skatten slopas. I motionen hävdas samtidigt att den kollektiva slutavräkningen av kommunalskattemedel innebär en omfattande omfördelning av skatteinkomster som är till nackdel för duktiga kommuner.

I *motion Fi602* av Henrik Westman (m) anges att den senaste justeringen av utjämningsystemet innebär sådana effekter att det finns stor anledning att misstänka att det inte bara är regionalpolitiska utan också rent partipolitiska grunder som fått styra uppbyggnaden av systemet. Ett sådant system måste enligt motionären avskaffas. En utjämnings mellan kommuner kan behövas men utjämnings bör då vara objektiv, någorlunda rättvis, innehålla positiva incitament samt ske via statsskatten och inte som nu via kommunalskatten.

Enligt *motion Fi605* av Stefan Attefall m.fl. (kd) drabbas Stockholmsregionen hårt av utjämningsystemet. Det finns enligt vad som framhålls i motionen två skäl till varför regeringen skyndsamt måste återkomma till riksdagen med ett nytt förslag till utjämningsystem. Det ena skälet är den tillväxtfientliga pomperipossaeffekten som innebär att många kommuner förlorar på att öka sitt skatteunderlag. Det andra är att storstadens speciella förutsättningar inte tillräckligt beaktats i dagens system. Motionärerna varnar för att ställa olika delar av landet mot varandra när det gäller att jämna ut skatteutfallet. Stockholmsregionen är en tillväxtmotor som hela Sverige har nytta av, framhåller motionärerna.

Motionärerna framhåller att Stockholm läns landsting är den största förloraren i utjämningsystemet genom att man tappar 1,2 miljarder kronor per år jämfört med i dag efter det att införandeperioden har gått ut år 2004. I motionen pekas också bl.a. på att utjämningsystemet inte tar nödvändig hänsyn till kollektivtrafikens kostnadsstruktur och att kostnaderna för att producera vård är stora i storstadsregionerna. Exempelvis finns det större psykisk ohälsa och större vårdbehov i en storstad. Högre kostnader för löner, lokaler och en allmänt högre kostnadsnivå är andra exempel på storstadsregionernas merkostnader som inte beaktas i det nuvarande systemet. Motionärerna lyfter också fram de demokratiska aspekterna på utjämningsystemet. Systemet är nämligen så krångligt, anser man, att ingen har fullständig kunskap om alla dess effekter. Med tanke på att systemet omfördelar tiotals miljarder kronor är detta mycket otillfredsställande ur demokratisk synvinkel.

Enligt *motion Fi607* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) bör det grundlagsvidriga och tillväxtfientliga inomkommunala utjämningsystemet avskaffas fr.o.m. den 1 januari 2002. Under den mellanliggande tiden bör vissa nödvändiga

temporära förändringar vidtas. Enligt motionärerna har parollen att utjämningsystemet skall ge alla kommuner "likvärdiga förutsättningar" genom det år 1995 beslutade inomkommunala systemet fått en ny och märklig innebörd. Denna är, sägs i motionen, att en kommun eller ett landsting inte skall kunna påverka sin situation i positiv riktning och då skörda några frukter av en framgångsrik politik.

I motionen föreslås också att en utredning skall tillsättas med uppdrag att skyndsamt presentera ett nytt bidragssystem för kommunsektorn med statligt bidrag till kommuner och landsting med för sina uppgifter otillräcklig skattekraft. Systemet skall grundas på att det skall stimulera landets tillväxt samt vara grundlagsenligt och avsevärt enklare i sin uppbyggnad än dagens svåröverskådliga system. Utformningen bör, framhåller motionärerna, underlättas om samtidigt vissa uppgifter som i dag bekostas genom kommunerna och landstingen får en nationell finansiering.

I *motion Fi610* av Karin Pilsäter m.fl. (fp) understryker motionärerna att det är högst rimligt med ett system för utjämning av de kommunalekonomiska förutsättningarna. Människor skall ha samma möjligheter att kunna erhålla grundläggande kommunalt finansierad service oavsett var man råkar bo. Däremot undergräver en långtgående och felaktigt utformad inkomstutjämning den kommunala självstyrelsen och tar bort viktiga ekonomiska incitament för kommunerna. I motionen pekas på att vissa kommuner med den nuvarande inkomstutjämningen vid en ökning av skatteunderlaget får betala en avgift som är större än skatteinkomstökningen, den s.k. pomperipossa-effekten. Detta missförhållande måste enligt motionärerna rättas till genom en sänkning av utjämningsgraden.

Enligt motionärerna är systemet för kostnads- och inkomstutjämning överskådligt, och för den enskilda kommunen kan slutresultatet bli starkt beroende av hur en viss enskild faktor faller ut. I motionen ställs krav på ett nytt system där utjämningen grundas på strukturella faktorer för både kostnader och inkomster, något som kan medföra att kommuner med högre skattekraft men också med höga strukturella kostnader i högre grad kan klara dessa själva. En ny utredning bör därför tillsättas med inriktning på att forma ett system med bara ett fåtal förklarande faktorer. Detta skulle, anser motionärerna, kunna leda till ett system som är enklare, överskådligare, mer förutsägbart och genomskinligt. Samtidigt kan man uppnå en utjämning av de kostnader som de facto är såväl ett kommunalt ansvar som i praktiken opåverkbara.

I *motion Fi611* av Per Landgren m.fl. (kd) uttalas att utjämningsystemet skall förena en långtgående utjämning med starka incitament för tillväxt och förnyelse. Kristdemokraterna ställer upp bakom målet att en invånare i Sverige skall kunna få god sjukvård och kommunal service oavsett var han eller hon bor. Motionärerna understryker också att systemet skall vara tillgängligt, begripligt och demokratiskt förankrat hos alla kommuner och landsting. I motionen framhålls emellertid att partiet är negativt till att inkomstutjämningen är inomkommunal och att den för med sig tillväxthämmande konsekvenser. Motionärerna är vidare kritiska mot kostnadsutjämnings bristande träffsäkerhet.

Enligt motionärerna går den nuvarande ordningen med inomkommunal utjämning emot grundlagens intentioner med den kommunala självstyrelsen, lokaliseringsprincipen och den kommunala beskattningsrätten. Systemet med inomkommunal utjämning leder enligt motionärernas uppfattning med jämna mellanrum till allvarliga motsättningar mellan kommuner och mellan landsting. Kristdemokraterna anser att det enligt subsidiaritetsprincipen är staten som skall stödja kommuneaktorn och utjämna opåverkbara ekonomiska förutsättningar som föreligger för kommuner och landsting att bedriva den lagstadgade verksamheten. Nuvarande system splittrar landets kommuner och landsting, understryks i motionen.

I *motion N240* av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) om Stockholmsregionen ställs krav på ett tillkännagivande till regeringen om nödvändigheten att avskaffa nuvarande inkomstutjämning inom ramen för det inomkommunala utjämningsystemet. Enligt motionärerna lägger systemet en död hand över länskommunernas vilja att få nya skattebetalare till sig. För 11 av länets kommuner leder den skattekraftshöjning som följer av nyinflyttning att kommunkassan dräneras på resurser – för en ny hundralapp som kommer in måste 115 kronor betalas ut till systemet. Enligt motionärerna är marginaleffekterna nära 100 % för samtliga kommuner, vilket innebär att skatteutjämningen omöjliggör för länskommunerna att satsa på betydande nybyggnation.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill erinra om att riksdagen så sent som i juni detta år beslutade om vissa förändringar i utjämningsystemet för kommuner och landsting (prop. 1998/99:89, bet. 1998/99:FiU25, rskr. 1998/99:253). De beslutade förändringarna gäller från år 2000. I detta sammanhang ställde sig riksdagen ånyo bakom de grundläggande principerna för 1995 års beslut om ett nytt utjämningsystem fr.o.m. år 1996. Det innebär bl.a. att det grundläggande syftet med systemet även fortsättningsvis skall vara att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner respektive landsting. Såväl regeringen som utskottet har betonat att detta förutsätter en långtgående utjämning såväl av skattekraft som av strukturellt betingade kostnadsskillnader. Utskottet vill slå fast att det inte är aktuellt att göra någon omprövning av de grundläggande principer som det nuvarande utjämningsystemet vilar på och som har ett brett stöd både i den kommunala världen och i riksdagen.

I några av de moderata motionerna som väckts under den allmänna motionstiden anfördes att utjämningsystemet bör omprövas med hänsyn till att det ej är grundlagsenligt. Likartade motionskrav har fortlöpande rests under de år som det nuvarande systemet varit i funktion, senast i samband med vårens beslut om förändringar i utjämningsystemet (se bet. 1998/99:FiU25 s. 10). Utskottet har därvid vid flera tillfällen bl.a. pekat på att grundlagsfrågan prövats av såväl Lagrådet som av konstitutionsutskottet. Utskottet uttalade också våren 1999 att man liksom vid flera tidigare tillfällen delade konstitutionsutskottets syn att någon omprövning av systemet från konstitutionella synpunkter inte är erforderlig. Utskottet gör fortfarande samma bedömning.

I flera av motionerna pekas på nackdelarna med negativa marginaleffekter som kan uppstå inom ramen för inkomstutjämningen. I proposition 1998/99:89 aviserade regeringen att ett utredningsarbete skulle inledas i syfte att finna en alternativ utformning av inkomstutjämningen med bibehållen långtgående utjämning men utan negativa marginaleffekter. Därefter har regeringen tillkallat en särskild delegation för att följa upp och utvärdera delar av utjämningsystemet (dir. 1999:57). Enligt direktiven är en viktig fråga den eventuella målkonflikt som kan finnas mellan å ena sidan en långtgående utjämning av kommunala skatteinkomster och å andra sidan incitament för kommuner och landsting att befrämja sysselsättning och tillväxt.

Med anledning av vad som framförs i motion Fi610 (fp) om behovet av ett tydligare och överskådligare system som är mera förutsägbart och transparent än det nuvarande vill utskottet peka på att regeringen även tillsatt en expertgrupp med uppgift att undersöka möjligheterna att förenkla systemet och göra det mera stabilt (dir. 1999:58). I utredningsarbetet skall fördelarna med en större enkelhet och stabilitet vägas mot nackdelarna av en eventuell minskad träffsäkerhet i utjämningen av strukturella kostnadsskillnader och mot frågan om huruvida likvärdiga ekonomiska förutsättningar ändå kan skapas. I direktiven framhålls att frågan om förenkling måste analyseras utifrån bl.a. demokratiska, planeringsmässiga och praktiska aspekter samt inte minst rättvisaspekter. Även samhällsekonomiska aspekter skall belysas. Resultatet av arbetet skall redovisas senast den 30 november år 2000.

Vad gäller det som anförs i motion Fi601 (m) om kollektiv slutavräkning och inkomstutjämning vill utskottet peka på att en modifiering eller ett slopande av inkomstutjämningen inte innebär några förändringar i avräkningsförfarandet av kommunalskattemedel. Utskottet vill samtidigt understryka att ett införande av en individuell slutavräkning av kommunalskattemedel även förutsätter att en individuell slutavräkning införs i den kommunala inkomstutjämningen. Detta skulle medföra ett behov av mycket omfattande och komplexa beräkningar samtidigt som den enskilda kommunens skatteinkomster endast skulle påverkas marginellt.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi209 (m) yrkande 12, Fi601 (m), Fi602 (m), Fi605 (kd), Fi607 (m) yrkandena 1 och 2, Fi610 (fp) yrkande 5, Fi611 (kd) yrkande 4 och N240 (m) yrkande 4.

Utformningen av inkomst- och kostnadsutjämningen

Motionerna

I *motion Fi211* av Lennart Daléus m.fl. (c) betonar motionärerna att Sveriges kommuner och landsting behöver ett utjämningsssystem där större vikt ges åt befolkningsstrukturen och kommuner som har befolkningsminskning. Förändrad sysselsättning och hög arbetslöshet slår igenom direkt. Det bör därför byggas in en bromsmekanism så att effekten neutraliseras under en övergångstid. Motionärerna framhåller att kommunerna och landstingen under en sådan övergångsperiod kan anpassa kostnaderna efter intäkterna i en takt som är möjlig att genomföra. I motionen ställs krav på att generella ändringar görs i utjämningsystemet för att möta befolkningsförändringar.

I *motion Fi607* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) förutsätts att en utredning skall arbeta fram ett nytt system som skall gälla fr.o.m. år 2002. I avvaktan därpå bör emellertid enligt motionärerna dagens system justeras med avseende på sina värsta avarter. Det viktigaste är att de enligt motionärerna groteskt tillväxtfientliga inslagen på olika sätt kan elimineras. I motionen föreslås att all positiv förändring av den relativa skattekraften i en kommun eller i ett lands-ting fr.o.m. år 1999 skall få behållas till 100 %. Denna justering bör göras i samband med slutavräkningen av skatteinkomsterna för år 1999.

När det gäller kostnadsutjämnningen har vissa delar utsatts för tung metodkritik, understryks i motionen. Det finns anledning att snabbt komma med ett förslag som justerar de främsta metodfelen. Felen hänger delvis samman med hopblandningen av vilka faktorer som kan ge hög skattekraft och där kostnaderna härför inte beaktas i kostnadsutjämnningen på ett riktigt sätt. Motionärerna föreslår också att inkomstutjämnningen ”fryses” på den nivå som gällde 1999 för de kommuner som de senaste åren förlorat stort i denna del av utjämnningssystemet.

I *motion Fi608* av Mikael Oscarsson (kd) begärs en utredning om en s.k. fördröjd kommunalskatt i samband med utflyttning från en kommun. Enligt motionären råder det i dag en stor obalans mellan avflyttnings- och tillväxtkommuner när det gäller kostnadsfördelningen sett över kommuninvånarnas livscykel. Avflyttningskommunen får stå för kostnaden under uppväxten och utbildningsåren. Inte helt ovanligt är dessutom att många personer väljer att flytta till ”hem”-kommunen när de blir pensionärer. En alternativ modell vore enligt motionären ett avräkningssystem där den ”mottagande” kommunen under ett antal år får dela med sig av kommunalskatteintäkten till den ”levererande” kommunen. Ett sådant system skulle förvandla bidrag till återbäring och skulle enligt motionärens mening vara ett sätt att skapa bättre förståelse för utflyttningskommunernas situation.

Motionärerna bakom *motion N213* av Runar Patriksson m.fl. (fp) anser att glesbygdsfaktorn i utjämnningssystemet måste kvarstå tills ett bättre förslag har presenterats av den regionalpolitiska utredningen. Glesbygdskommunerna måste få ett rättvist stöd till skola, vård och omsorg, något som enligt motionärerna kan benämnas en rättvis grundservice. Detta för att kommunerna skall kunna använda den egna skattekraften i högre grad till egna regionalpolitiska åtgärder som kan skapa riktiga arbetstillfällen. Som exempel nämns i motionen iordningställande av industri- och bostadsmark, gator, vatten och avlopp samt miljöstationer men även satsningar för kultur och turism.

Även i *motion N214* av Lennart Daléus m.fl. (c) tar motionärerna upp frågan om betydelsen av att ändra utjämnningssystemet på sådant sätt att befolkningsstrukturen ges en ökad vikt. Beräkningsgrunderna måste enligt motionen aktualiseras och faktorn för befolkningsminskning utgå från en jämförelse tio år tillbaka i stället för nuvarande fem år. Andra faktorer som måste beaktas vid en översyn av utjämnningssystemet är att även förändringar i sysselsättning skall beaktas och att kollektivtrafiken ges en större tyngd i kostnadsutjämnningen.

Riksdagens beslut våren 1999 om utjämningsystemet för kommuner och landsting gällde vissa förändringar av verksamheter och kostnadsslag i kostnadsutjämnningen. Dessa förändringar hade förberetts av en parlamentariskt sammansatt kommitté som tillkallades redan i samband med att det nya utjämningsystemet inrättades fr.o.m. år 1996. De största förändringarna omfattade områdena hälso- och sjukvård, individ- och familjeomsorg samt kollektivtrafik. Vidare beslutades om bl.a. nya införanderegler för perioden 2000–2004.

Som utskottet ovan berört har en särskild delegation tillsatts av regeringen för att arbeta med en fortsatt utveckling av utjämningsystemet och då inte minst för att förbättra träffsäkerheten i olika delar av kostnadsutjämnningen. Flera av de problem som tas upp i motionerna Fi211 (c) samt N213 (fp) och N214 (c) ingår i delegationens uppdrag. Vissa frågor skall behandlas med förtur. Det gäller främst befolkningsförändringarnas konsekvenser för den kommunala verksamheten och ekonomin samt frågan om huruvida merkostnader för hälso- och sjukvård i storstadsregioner och glesbygd beaktas på ett rimligt sätt i kostnadsutjämnningen. Inom ramen för arbetet kommer effekterna av befolkningsminskningar att belysas för såväl kommuner som landsting. De aktuella motionsyrkandena är enligt utskottets mening i allt väsentligt tillgodosedda.

Utskottet finner ingen anledning att tillmötesgå det som i motion Fi607 (m) anförs om temporära förändringar i det nuvarande utjämningsystemet i avvaktan på ett radikalt annorlunda system efter de linjer som Moderata samlingspartiet angett i motionen. När det gäller kostnadsutjämnningen pågår som ovan framhållits ett utvecklingsarbete som syftar till att successivt förbättra utjämningsystemets förmåga att tillgodose kravet på likvärdiga ekonomiska förutsättningar mellan kommuner och landsting. I det sammanhanget kommer givetvis även metodfrågorna att behandlas och förslag till förändringar vid behov att presenteras.

I motion Fi607 (m) förordas också tillfälliga förändringar i inkomstutjämnningen med innebörden att kommuner och landsting under åren 2000 och 2001 skall få behålla all förändring av skatteinkomsterna från den egna tillväxten som överstiger riksgenomsnittet. I samband med att utskottet behandlade ett motsvarande förslag våren 1999 (bet. 1998/99:FiU25 s. 17) konstaterade utskottet att kommuner med hög tillväxt därigenom skulle få större inkomster som finansieras av alla kommuner, inklusive de med lägre tillväxt. Utskottet ställde sig avvisande till detta eftersom det skulle bryta mot grundprinciperna för inkomstutjämnningen och innebära ökade inkomstklyftor mellan kommunerna. Utskottet vidhåller denna uppfattning.

Av motion Fi608 (kd) framgår att motionären närmast av principiella skäl vill ersätta nuvarande stödformer från staten till glesbygden med ett system där skatteintäkter från personer som flyttat till en annan kommun under en övergångsperiod skall överföras till den tidigare hemkommunen. Utskottet konstaterar att i utjämningsystemet ingår såväl utjämning för strukturella kostnadsskillnader, t.ex. för grundskola och gymnasieskola, som tillskott till kommuner med befolkningsminskning överstigande en viss gräns. Ett ge-

nomförande av motionärens uppslag fordrar förändringar, förutom i utjämningsssystemet, även i en rad andra statliga bidrags- och stödssystem. Utskottet kan inte finna att nyttan av dessa förändringar står i rimlig proportion till de praktiska och principiella problem som kan uppstå. Motionen bör därför avslås av riksdagen.

Med hänvisning till vad utskottet här anfört avstyrks motionerna Fi211 (c) yrkande 7 i denna del, Fi607 (m) yrkande 3, Fi608 (kd), N213 (fp) yrkande 1 och N214 (c) yrkande 4.

Uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun

Motionen

I *motion Fi209* av Bo Lundgren m.fl. (m) föreslås en översyn av de uppgifter kommunerna bör ha ansvar för i syfte att åstadkomma en renodling till de egentliga kärnuppgifterna. En sådan översyn bör göras bl.a. för att minska kommunernas obligatoriska åtaganden. Kommunallagen bör också ses över för att tydligare fastställa vilka uppgifter som en kommun får ha. Med en mer distinkt rollfördelning ges enligt motionärerna förutsättningar för den privata tjänstesektorn att växa och skapa nya jobb som säkerställer en bättre valfrihet för medborgarna.

Enligt motionen är syftet med den kommunala självstyrelsen inte att inkräkta på medborgarnas frihet att välja utan har sin grund i viljan att lösa vissa gemensamma uppgifter på ett bra sätt som innebär fördelar för helheten. Närhetsprincipen är grundläggande. Den översyn som enligt motionärernas mening behöver göras skall sätta tydliga gränser för vad en kommun skall kunna ägna sig åt med skattebetalarnas pengar. Det är sålunda mycket viktigt att kommunerna fortsätter ett förändringsarbete som innebär att medborgarna kan få ut mer av varje skattekrona. Genom avregleringar och konkurrensutsättning i förening med en tydlig prioritering av kärnuppgifterna finns enligt motionärerna goda möjligheter till detta. Då krävs dock långsiktiga reformer för att åtgärda systemfel i den offentliga sektorn.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill liksom vid tidigare tillfällen då motsvarande frågeställningar behandlats betona betydelsen av att fortlöpande dialog förs om formerna för samarbetet mellan stat och kommun liksom om omfattningen av den kommunala sektorn. Utskottet anser i motsats till motionärerna inte det aktuellt att göra en omedelbar och genomgripande omprövning av den kommunala sektorns totala omfattning eller en generell genomgång av de kommunala åtagandena gentemot medborgarna. Utskottet vidhåller sin grundinställning att uppgiftsfördelningen mellan den statliga och den kommunala nivån är en praktisk avvägningsfråga där beslut får fattas från fall till fall i samband med att respektive verksamhetsområde tas upp till utvärdering och omprövning.

När det gäller relationerna mellan staten å ena sidan och kommuner och landsting å den andra är det enligt utskottets mening betydelsefullt med tydliga ansvarsförhållanden. Utskottet har när det gäller styrning och uppföljning av kommunal verksamhet uttalat (bet. 1997/98:FiU3 s. 11–12) att en

statlig styrning genom lagfästa mål accentuerar behovet av en väl fungerande uppföljning av hur de nationella målen uppfylls. Det är därför önskvärt att de nationella målen är så utformade att de är operationella och uppföljningsbara. Utskottet har också pekat på att det nuvarande styrsystemet förutsätter en väl fungerande statlig tillsyn och kontroll samt att statsmakterna vid behov vidtar åtgärder om berörda verksamheter inte utvecklas i enlighet med de av riksdagen i lagstiftningen fastlagda nationella målen.

Utskottet avstyrker med det anförda motion Fi209 (m) yrkande 13.

Kostnadsansvaret för socialbidragen

Motionen

I *motion Fi610* av Karin Pilsäter m.fl. (fp) framhåller motionärerna att kommunernas kostnader för socialbidragen har stigit kraftigt under senare år. Detta har till stor del sin orsak i den höga arbetslösheten och att stora grupper av arbetslösa har stått utanför såväl arbetslöshetsförsäkringen som arbetsmarknadsåtgärder. Enligt motionärerna borde statliga och kommunala myndigheter ha ett gemensamt ansvar och ett gemensamt intresse av att verkligen ge människor de bästa möjligheterna att komma ut i arbete och få en egen försörjning. För detta krävs såväl en reformering av regelverket som ett förändrat kostnadsansvar.

Motionärerna understryker att socialbidragen ingår i det kommunala åtagandet enligt socialtjänstlagen. Samtidigt är arbetslöshetsbekämpningen statens ansvar. Såväl kommuner som statliga myndigheter har redskap att påverka arbetslösheten respektive de sociala problemen. Olika beräkningar tyder på att omkring hälften av socialbidragskostnaderna orsakas av arbetslösheten. Det är därför enligt motionärernas uppfattning rimligt att staten och kommunerna delar på kostnadsansvaret för socialbidragen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill i sammanhanget framhålla att socialtjänstutredningen i augusti 1999 lämnat sitt slutbetänkande Socialtjänst i utveckling (SOU 1999:97) till regeringen. I utredningens uppdrag har ingått att analysera eventuella behov av att förändra principerna för socialtjänstens finansiering för att få till stånd en mer långsiktig stabilitet i resurserna inom socialtjänstens omsorgsområden. Några konkreta förslag till ändrad finansiering läggs inte fram. Däremot diskuteras behovet av ett ökat statligt ansvar för socialbidragskostnaderna. Enligt utredningens bedömning kan det finnas skäl för ett mellan staten och kommunerna delat ansvar för socialbidragskostnaderna. Utredningen presenterar tre olika modeller för delat ansvar för socialbidragen, nämligen ett riktat statsbidrag, formaliserade förhandlingar eller formaliserade förhandlingar i kombination med en särskild pott med pengar som bryts ut från det generella statsbidraget.

Utredningsförslaget är nu föremål för remissbehandling. En proposition planeras att lämnas till hösten år 2000.

Utskottet avstyrker motion Fi610 (fp) yrkande 4.

Motionen

I *motion Fi609* av Ulla-Britt Hagström och Rosita Runegrund (kd) framhåller motionärerna att den dubbla bosättningen är en företeelse som är speciellt vanlig i Sverige jämfört med andra länder. Vissa kommuner där det är attraktivt att äga fritidshus har extra kostnader på grund av detta förhållande. Motionärerna illustrerar sin framställning med en rad exempel på olika kostnader som kan uppstå för hus som endast används för fritidsboende. Det gäller bl.a. kostnader för gatubelysning året om, för räddningstjänst och annan beredskap, för hemtjänst till sommarboende samt för bibliotek och vattenförsörjning.

Motionärerna pekar samtidigt på en rad fördelar för de berörda kommunerna genom de positiva effekter som kan bli följden för det lokala näringslivet i form av fler arbetstillfällen och ökad omsättning. I motionen föreslås en skatteväxling som skulle innebära att den statliga fastighetsskatten successivt fasas ut och på sikt ersätts med en kommunal avgift som är kopplad till kommunens kostnader för gatuunderhåll, VVS, brandförsvaret m.m. för fastighetsbeståndet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är medvetet om att fritidsboendet i ett antal kommuner kan förorsaka vissa merkostnader. Det får emellertid vägas mot olika fördelar av fritidsboende och turism för dessa kommuner av det slag som omnämns i motionen. Enligt utskottets uppfattning saknar en förändring av den nuvarande fastighetsbeskattningen med den inriktning som motionärerna förespråkar aktualitet. Utskottet anser det inte heller motiverat att för närvarande överväga att kostnader av det aktuella slaget skall beaktas inom ramen för utjämningsystemet för kommuner och landsting. Att lägga till ytterligare faktorer av detta slag ligger enligt utskottets mening inte i linje med ambitionerna att förenkla systemet.

Mot bakgrund av vad utskottet här anfört avstyrks *motion Fi609* (kd).

Kommunal skatteplanering och kommunala koncerner*Motionen*

I *motion K352* av Karin Pilsäter m.fl. (fp) om kommunala bolag begär motionärerna en översyn av möjligheterna till kommunal skatteplanering genom koncernbildning av bolag. Bakgrunden är den sedan några år vanliga företeelsen i den kommunala bolagssfären, nämligen holdingbolag och koncernbildningar. Detta fenomen började i Stockholm men har nu enligt motionärerna spritt sig till ett 50-tal kommuner. Genom att föra samman alla bolag i en koncern kan vinster i ett bolag överföras till förlustbolag och därmed undgå beskattning. Motionärerna understryker att det enda syftet med koncernbildningen är att undvika statsskatt. Behovet av en tydligare lagstiftning på denna punkt visas bl.a. av att det pågår en rad skatttvister mellan kommuner och skatteförvaltningar, framhåller motionärerna.

Utskottet vill inledningsvis slå fast att kommuner och landsting även fortsättningsvis bör ha frihet att välja den verksamhetsform som i det enskilda fallet enligt kommunens eller landstingets egen bedömning framstår som den mest ändamålsenliga. När det gäller de kommunala bolagens förhållande till skattelagstiftningen vill utskottet framhålla att kommunala bolag givetvis skall behandlas på samma sätt som privata bolag.

Utskottet avstyrker med det anförda motion K352 (fp) yrkande 2.

Kommunal näringsverksamhet och finansiella risker

Motionen

I *motion K277* av Per Westerberg m.fl. (m) anføres att en betydande del av den kommunala näringsverksamheten och bolagsverksamheten finns inom energi- respektive bostadsområdet. Eftersom dessa båda områden tidigare varit starkt reglerade har det kommunala risktagandet varit mycket litet. Den el som exempelvis de kommunala kraftvärmeverken producerade och distribuerade var kommuninvånarna tvingade att köpa. Därmed var, menar motionärerna, kommunernas energibolag alltid garanterade att få täckning för sina kostnader.

När det gäller de kommunala bostadsbolagen byggdes de upp utan krav på finansiellt sparande, framhåller motionärerna. Såväl bostäder som energi är emellertid områden som kräver långsiktighet i investeringar, mycket stor kapitalbindning och därmed högt risktagande. I dag är både el- och bostadsmarknaderna avreglerade till betydande delar och därmed ökar det kommunala risktagandet. I motionen understryks att många kommunala bostadsbolag numera står med tomma lägenheter samtidigt som de saknar finansiella tillgångar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill med anledning av vad som anføres i motionen understryka att eftersom staten tidigare gav lån till större delen av produktionskostnaden behövdes inget riskvilligt kapital i de kommunala bostadsföretagen. Risktagandet har i stället kopplats till kommunernas borgensåtaganden för dessa företag. I den bemärkelsen har risktagandet enligt utskottets bedömning inte förändrats i någon större omfattning trots de ändrade förutsättningar som de ökade inslagen av marknadsmässighet i bostadspolitiken inneburit. Enligt vad utskottet erfarit har borgensåtagandena i de kommunala bostadsföretagen snarast minskat och infriandet av borgensförbindelser har legat på i storleksordningen 1 % av kommunernas totala borgensåtaganden. En positiv effekt av förändringar kan bl.a. vara att det i dag ställs ökade krav på de ekonomiska kalkyler som görs som underlag för upptagande av lån.

Avregleringen av elmarknaden kan som utskottet ser det givetvis innebära ett ökat risktagande för ägaren oavsett om företaget är privatägt eller är ägt av en kommun. De kommunala energibolagen har dock värderats högt och generellt sett haft en god ekonomi. Enligt uppgift finns i dessa fall inte heller

kommunala borgensåtaganden i någon större utsträckning. Många kommuner har som bekant också valt att sälja ut sina energiföretag i samband med avregleringen.

Utskottet avstyrker med det anförda motion K277 (m) yrkande 2.

1999/2000:FiU3
Utskottet

Kommunal konkurrens

Motionerna

I *motion Fi209* av Bo Lundgren m.fl. (m) behandlas olika frågor som rör avreglering och konkurrensutsättning av kommunernas och landstingens verksamhet. I motionen betonas att regeringens politik för kommunsektorn är både kortsynt och farlig eftersom man givit sken av att problemen kan lösas genom ytterligare statsbidrag. Det finns tvärtom alltför många exempel på att ökade anslag leder till att skattebetalarna får sämre valuta för pengarna genom lägre produktivitet. Medborgarna är i stället i behov av reformer som ger valuta för pengarna och en konsekvent genomförd prioritering av de viktigaste verksamheterna.

Motionärerna hävdar att de faktiska möjligheterna till lösningar i tjänstesektorn har urgröpts successivt genom politiska beslut under en lång följd av år. Detta har lett till offentliga monopol på flertalet områden som direkt berör enskilda människors välfärd. Genom att nya idéer och verksamhetsformer har förhindrats hade den kommunala sektorn en mycket låg eller rentav negativ produktivitetsutveckling nästan alla år utom just under 1990-talets första hälft. Då steg produktiviteten som en direkt följd av den borgerliga regeringens valfrihetsrevolution och påbörjade avreglering, sägs i motionen. Det är endast genom att även offentlig tjänsteproduktion utsätts för konkurrens som en positiv produktivitetsutveckling kan åstadkommas, dvs. mer fås ut av varje skattekrona.

I *motion Fi611* av Per Landgren m.fl. (kd) framhåller motionärerna att kommunala bolag bör avvecklas på marknader där privata företag konkurrerar eller skulle kunna konkurrera. Det är också viktigt att kommunal näringsverksamhet inte strider mot lagen. Enligt motionärerna är ett sätt att stödja företagandet att vid kommunala upphandlingar dela ordern i flera poster så att även de mindre företagen kan vara med i budgivningen.

I *motion A805* av Bo Lundgren m.fl. (m) om jämställdhet uttalas att den offentliga sektorns monopol på kvinnodominerade verksamhetsområden som vård, undervisning och barn- och äldreomsorg är ett betydande hinder för jämställdhet mellan kvinnor och män. Det har lett till inlåsningseffekter och dålig löneutveckling för främst kvinnor. Motionärerna vill därför avskaffa dessa monopol och konkurrensutsätta verksamheterna så att även kvinnor får tillgång till en arbetsmarknad. Det leder också till att kvinnors arbete ges ett högre värde samt en frigörelse från de offentliga monopolerna. Det skulle även medföra en väsentlig ökning av kvinnligt företagande. Motionärerna frågar sig vad som är naturligare än att kvinnor vill starta eget inom just sådana områden där många av dem har sin utbildning och yrkeserfarenhet.

I de aktuella motionerna ställs krav på ökad avreglering och konkurrensut-sättning av kommunal verksamhet. Vidare hävdas att den förda regeringspo-litiken i förhållande till kommunsektorn varit kortsiktig och förhindrat nöd-vändiga strukturförändringar samt att kommunernas och landstingens domi-nerande ställning inom områden som vård och omsorg innebär hinder för en ökad jämställdhet mellan män och kvinnor. Utskottet kan inte dela den förenklade syn på samspelet mellan stat och kommun eller på kommunalt förändringsarbete som de aktuella motionerna ger uttryck för.

Utskottet vill peka på att samtidigt som ett omfattande arbete har bedrivits med att sanera de offentliga finanserna efter de borgerliga regeringsåren har betydande resurser tillförts den kommunala sektorn. Parallellt därmed har ett betydande omstrukturerings- och besparingsarbete bedrivits i kommuner och landsting för att få ekonomin i balans. Utskottet ser således inget motsatsför-hållande mellan utökade statsbidrag och behovet av ett lokalt omstrukture-ringsarbete. De statliga tillskotten till kommunsektorn är enligt utskottet inte minst ett uttryck för en samsyn mellan stat och kommun när det gäller det långsiktiga behovet av att prioritera skolan, vården och omsorgen och skapa bättre förutsättningar att förstärka kvaliteten i dessa verksamheter.

Utskottet noterar att den kommunala verksamheten redan i dagsläget i hög grad är utsatt för konkurrens och att det visar sig att den ofta klarar sig ut-märkt i konkurrensen med privata alternativ. Utskottet anser inte att privata driftslösningar är ett självändamål men vill samtidigt betona att entreprenader under bestämda förutsättningar kan vara ett komplement till kommunal verksamhet i egen regi. Till förutsättningarna hör bl.a. att finansieringen skall ske från den offentliga sektorn, att servicen skall tillhandahållas rättvist och att verksamheten skall bedrivas under demokratisk kontroll. Utskottet delar inte motionärernas tro att privata verksamhetsformer automatiskt är över-lägsna verksamhet i allmän regi. Utskottet ser i stället betydande risker för försämrad kvalitet, ökad segregering och minskat inflytande för dem som är direkt berörda av verksamheten i fråga. Utskottet anser också att verksamhet som bedrivs av kommuner och landsting i hög grad bidrar till att skapa förut-sättningar för en utjämning av livsvillkoren mellan män och kvinnor. Detta visar inte minst erfarenheterna av den utbyggnad och den utveckling av den kommunala verksamheten som skedde under 1970- och 1980-talen.

Med anledning av vad som framförs i motion Fi611 (kd) om att kommuner inte skall konkurrera ut företag anser utskottet att det inte finns skäl att införa regler som förbjuder eller begränsar kommunala företag. Enligt utskottets uppfattning fungerar den nuvarande ordningen i de allra flesta fall på ett tillfredsställande sätt. Utskottet anser givetvis att kommunal näringsverk-samhet inte skall vara lagstridig.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi209 (m) yrkande 11, Fi611 (kd) yrkande 3 samt A805 (m) yrkande 13.

Motionerna

I *motion Fi603* av Catharina Hagen och Per Bill (m) framhåller motionärerna att kommuner och landsting särbehandlas i moms-systemet. Syftet med särregler för den kommunala momsens var säkert gott. Men med tiden har det blivit alltmer uppenbart att systemet snedvrider konkurrensen och ensidigt gynnar verksamheter som drivs i kommunal regi. Det gäller enligt motionärerna t.ex. när privata skolor, daghem, vårdgivare och tandläkare måste betala moms på inköp som motsvarande kommunala verksamheter kan dra av. Det nuvarande kommunkontosystemet är, menar motionärerna, svårge-nomträngligt inte minst i samband med upphandling inom vård, utbildning och omsorg. Ett annat problem är att vissa verksamheter är momspliktiga när de drivs privat, men inte när de drivs av den offentliga sektorn. Sådana ändringar måste enligt motionärerna därför göras i lagstiftningen att privata företag inte diskrimineras inom ramen för mervärdesskattesystemet.

Det kommunala moms-systemet tas även upp i *motion Fi604* av Margareta Cederfelt och Catharina Hagen (m). I motionen framhålls att konkurrenspro-blem uppstår på grund av oklarheter kring momsfrågan. Som exempel nämns att den landstingsdrivna tandvården omfattas av momsutjämnings-systemet och därför ej behöver bära sina kostnader för moms. Den privata tandläkaren har inte denna möjlighet. Tandläkarens inkomster består av patientavgifter som är befriade från moms enligt EU-direktiv. När tandläkaren skall köpa utrustning såsom tandläkarstol, IT-utrustning eller hyra tjänster för städning eller andra tjänster är dessa ej momsbefriade, understryker motionärerna. Eftersom tandvården är momsbefriad råder ingen möjlighet att dra av mom-sen. En negativ konkurrenssituation drabbar då den privata tandläkaren jäm-fört med den landstingsdrivna folktandvården, eftersom den senare erhåller kompensation från kommunkontosystemet. I motionen ställs krav på en översyn av reglerna i syfte att uppnå en icke diskriminerande konkurrenssi-tuation.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis peka på att regeringen i budgetpropositionen an-mälde att en översyn pågår av kommunkontosystemet för återbetalning av moms. Därefter har utredningen om utvärdering av kommunkontosystemet slutfört sitt arbete och nyligen lagt fram sina slutsatser och förslag i betän-kandet Kommunkontosystemet och rättvisan – momsen, kommunerna och konkurrensen (SOU 1999:133).

I utredningen har flera av de förhållanden som tas upp i motionerna upp-märksammats, t.ex. de konkurrenssnedvridningar som kan uppstå i form av ”inlåsnings-effekter” för privata entreprenörer inom icke-skattepliktiga verk-samheter. Ett annat område som utredningen behandlar – och där det kan finnas problem för privata aktörer att bedriva sin verksamhet på lika villkor som kommuner – gäller uthyrning av egenproducerade lokaler till privata entreprenörer som bedriver icke-skattepliktig verksamhet.

Ytterligare ett område som tas upp gäller tandvården. I detta fall lämnar utredningen tre alternativa förslag till lösningar. En modell är att folktandvården lyfts ut från kommunkontosystemet. Alternativt kan privattandläkarna enligt utredningens modell nummer två lyftas in i kommunkontosystemet. Enligt den tredje modellen skall såväl folktandvården som privattandvården göras skattepliktig med en reducerad skattesats på 6 %. Detta innebär emellertid avsteg från EU-direktivet för mervärdesskatt, där tandvård är undantagen från skatteplikt.

Utskottet har erfarit att utredningens förslag nu är föremål för remissbehandling och att regeringen avser att lämna ett förslag i ämnet under våren 2000. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi603 (m) samt Fi604 (m).

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *anslagen inom utgiftsområde 25 budgetåret 2000* att riksdagen med bifall till proposition 1999/2000:1 utgiftsområde 25 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Fi209 yrkandena 16 och 17, 1999/2000:Fi211 yrkande 7 i denna del, 1999/2000:Fi212 yrkande 9 i denna del, 1999/2000:Fi606, 1999/2000:Fi610 yrkandena 1 och 6 samt 1999/2000:Fi611 yrkandena 1 och 5 *dels* bemyndigar regeringen att efter förvärv av aktierna i Haninge Holding AB, ägare till Haninge Bostäder AB, sälja aktierna till Venantius AB, *dels* godkänner att försäljningsinkomsterna för aktierna i Haninge Holding AB liksom utdelning från Venantius AB av ett eventuellt överskott från avvecklingen av fastigheter i Haninge Bostäder AB redovisas mot det under utgiftsområde 25 uppförda anslaget *A 2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting*, *dels* för budgetåret 2000 anvisar anslagen under *utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner* enligt utskottets förslag i efterföljande specifikation,

res. 1 (m, kd, fp)

2. beträffande *principerna för utjämningsystemet* att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Fi209 yrkande 12, 1999/2000:Fi601, 1999/2000:Fi602, 1999/2000:Fi605, 1999/2000:Fi607 yrkandena 1 och 2, 1999/2000:Fi610 yrkande 5, 1999/2000:Fi611 yrkande 4 och 1999/2000:N240 yrkande 4,

res. 2 (m)

res. 3 (kd)

res. 4 (fp)

3. beträffande *utformningen av inkomst- och kostnadsutjämningen*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Fi211 yrkande 7 i denna
del, 1999/2000:Fi607 yrkande 3, 1999/2000:Fi608, 1999/2000:N213
yrkande 1 och 1999/2000:N214 yrkande 4,

res. 5 (m)

res. 6 (c)

4. beträffande *uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Fi209 yrkande 13,

res. 7 (m)

5. beträffande *kostnadsansvaret för socialbidragen*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Fi610 yrkande 4,

res. 8 (fp)

6. beträffande *skatteväxling av fastighetsskatten*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Fi609,

7. beträffande *kommunal skatteplanering och kommunala koncerner*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:K352 yrkande 2,

res. 9 (m, fp)

8. beträffande *kommunal näringsverksamhet och finansiella risker*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:K277 yrkande 2,

9. beträffande *kommunal konkurrens*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Fi209 yrkande 11,
1999/2000:Fi611 yrkande 3 och 1999/2000:A805 yrkande 13,

res. 10 (m, kd, fp)

10. beträffande *kommunkontosystemet*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Fi603 och 1999/2000:
Fi604.

Stockholm den 2 december 1999

På finansutskottets vägnar

Jan Bergqvist

I beslutet har deltagit: Jan Bergqvist (s), Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Bengt Silfverstrand (s), Lisbet Calner (s), Lennart Hedquist (m), Sonia Karlsson (s), Fredrik Reinfeldt (m), Carin Lundberg (s), Siv Holma (v), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m), Matz Hammarström (mp), Lena Ek (c), Hans Hoff (s), Marie Engström (v) och Bijan Fahimi (fp).

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag till anslagsfördelning. Företrädarna för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet liberalerna redovisar sina ställningstaganden i särskilda yttranden.

Verksamhetsområde Anslag	Utskottets förslag 1 000-tal kr	Reservanternas förslag i förhållande till utskottets förslag Res. 1 (m, kd, fp)
A Bidrag och ersättning till kommuner och landsting		
1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting (<i>ram.</i>)	78 003 500	
2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting (<i>res.</i>)	1 091 500	± 0 ¹
3 Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting (<i>obet.</i>)	18 571 000	
4 Bidrag till Rådet för kommunal redovisning (<i>obet.</i>)	700	
Summa för utgiftsområdet	97 666 700	± 0

¹ Reservanterna föreslår att försäljningsinkomsterna för aktierna i Haninge Holding AB liksom utdelning från Venantius AB, till skillnad från regeringens förslag, inte skall nettoredovisas mot anslaget A 2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting. Det ekonomiska utrymmet för den s.k. kommunakuten blir därigenom motsvarande mindre i reservanternas förslag.

1. Anslagen inom utgiftsområde 25 budgetåret 2000 (mom. 1) (m, kd, fp)

Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Fredrik Reinfeldt (m), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m) och Bijan Fahimi (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande under rubrikerna *Anslagen inom utgiftsområde 25 budgetåret 2000* och *Försäljning av aktier i Haninge Holding AB* bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att enligt bestämmelserna i riksdagsordningen (5 kap. 12 §) förutsätts samtliga anslag fastställas inom ett utgiftsområde genom *ett* beslut. Det innebär att utskottet samtidigt tar ställning till de frågor som rör anslagsbelopp, anslagsvillkor och anslagsbelopp inom ett utgiftsområde för år 2000. Oppositionspartiernas budgetalternativ har avvisats av riksdagen genom rambeslutet den 18 november 1999 och därmed kvarstår de facto endast regeringens förslag till ram för utgiftsområde 25. Emellertid avgörs med den tillämpade ordningen nu även förslagen i budgetpropositionen för utgiftsområde 25 om försäljning av aktier i Haninge Holding AB (yrkande 1) och hanteringen av försäljningsinkomsterna (yrkande 2) samtidigt med riksdagens beslut om anslagen inom utgiftsområdet (yrkande 3). Detta sker med hänsyn till att försäljningsinkomsterna enligt propositionen i strid mot budgetlagen avses föras till anslaget A 2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting. Utskottet kan här inte godta regeringens förslag utan anser att anslagsvillkoren inrymmer en viktig principiell fråga för riksdagen, nämligen frågan om hur inkomster skall redovisas i statsbudgeten.

Utskottet anser att den försäljningslikvid som kan uppkomma från försäljningen av Haninge Bostäder i enlighet med bestämmelserna i budgetlagens 9 § bör redovisas mot en inkomsttitel på statsbudgeten och inte mot anslag som regeringen föreslår. Regeringens förslag om avsteg från principen om bruttoredovisning är allvarligt och har uppenbarligen i allt väsentligt dikterats av riskerna för att annars bryta igenom utgiftstaket. Utskottet vill också understryka att förfarandet innebär att de ökade utgifterna för den s.k. kommunakuten därigenom inte prövas på sedvanligt sätt mot andra utgifter.

Utskottet ställer sig således positivt till förslaget i propositionen om försäljning av aktier i Haninge Holding AB. Det är enligt utskottets uppfattning tillfredsställande att staten nu är beredd att avveckla sitt engagemang i den ekonomiska rekonstruktionen av Haninge kommun. Utskottet anser det däremot felaktigt att regeringen avser att medverka till att delar av Haninge bostäder skall återförsäljas till kommunen. Det framstår som anmärkningsvärt att kommunen efter det som förevarit skall inlåtas på nya äventyr på bostadsmarknaden med de stora risker som detta innebär. I stället bör hela företaget säljas nu.

Slutligen vill utskottet peka på att regeringens utfästelser år 1995 i samband med beslutet om särskilt stöd till Haninge kommun innebar att det överskott som kunde uppstå skulle återföras till kommunsektorn. Med hän-

syn till det sätt på vilket finansiering av insatserna skedde är det utskottets bestämda uppfattning att återföringen bör komma hela kommunkollektivet till del och inte endast vissa kommuner.

Med anledning av förslagen i propositionen och motion Fi606 (m) yrkandena 3 och 4 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört. Övriga motionsyrkanden avstyrks nu av formella skäl mot den redovisade bakgrunden.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *anslagen inom utgiftsområde 25 budgetåret 2000*

att riksdagen med anledning av proposition 1999/2000:1 utgiftsområde 25 och motion 1999/2000:Fi606 yrkandena 3 och 4 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Fi209 yrkandena 16 och 17, 1999/2000:Fi211 yrkande 7 i denna del, 1999/2000:Fi212 yrkande 9 i denna del, 1999/2000:Fi606 yrkandena 1 och 2, 1999/2000:F610 yrkandena 1 och 6 samt 1999/2000:Fi611 yrkandena 1 och 5

dels bemyndigar regeringen att efter förvärv av aktierna i Haninge Holding AB, ägare till Haninge Bostäder AB, avyttra aktierna, *dels* avslår förslaget att försäljningsinkomsterna för aktierna i Haninge Holding AB redovisas mot det under utgiftsområde 25 uppförda anslaget A 2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner, *dels* för budgetåret 2000 anvisar anslagen under *utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner* enligt reservanternas förslag i specifikationen till hemställan och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Principerna för utjämningsystemet (mom. 2) (m)

Gunnar Hökmark, Lennart Hedquist, Fredrik Reinfeldt och Anna Åkerhielm (alla m) anser

dels att utskottets ställningstagande under rubriken *Principerna för utjämningsystemet* bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att det utjämningsystem som finns i dag har direkt skadliga effekter för samhällsekonomin. Systemet innebär att kommuner med hög skattekraft straffas liksom kommuner där nya jobb skapas. Det finns stor risk för att kommuner kommer in i en negativ utvecklingsspiral genom att man inte får högre intäkter även om man anstränger sig för att vända sin utveckling.

Regeringens politik leder nu till en fortgående sammanpressning av skatteuttaget i Sveriges kommuner. Det faktum att bl.a. Täby kommun, den kommun i landet som hade lägst skatt, blivit tvingad att höja skatten för att kunna betala de för denna kommun galopperande avgifterna till det inomkommunala utjämningsystemet visar enligt utskottet åskådligt att det kommunala självstyret i praktiken är på väg att avskaffas, trots det som föreskrivs i grundlagen. Utskottet delar Moderata samlingspartiets uppfattning att den kommunala självstyrelsen måste respekteras och att kommunal konkurrens på bl.a. skattesidan skall uppmuntras och inte förhindras.

Enligt utskottet måste grunden för relationen mellan stat och kommun vara att det som uppburits i kommunalskatt alltid går till den kommun där skatten har erlagts. Då får den lokala beskattningsrätten också legitimitet i medborgarnas ögon. Regeringens åsidosättande av detta samband är som utskottet ser det i själva verket ett grundskott mot den kommunala självstyrelsens grundläggande princip.

Utskottet anser att utjämningsystemet står i strid med grundlagen eftersom det är uppbyggt så att kommuner och landsting inte får behålla intäkterna av den skatt som för medborgarna anges som kommunalskatt. I stället tvingas de bidra till varandras kostnader och svara för en långtgående inkomstutjämning. Utjämningsystemets konstruktion innebär dessutom att höga skatter konserveras i högskattekommuner samtidigt som systemet höjt kostnadsnivån. Dessutom motverkar systemet tillväxt genom att lägga ut negativa incitament på enskilda kommuner.

Utskottet ställer sig bakom det som Moderata samlingspartiet anför i motion Fi209 om att det tillväxtfientliga och grundlagsvidriga inomkommunala utjämningsystemet bör avskaffas fr.o.m. år 2002. Under den mellanliggande tiden skall en utredning skyndsamt tillsättas med uppdrag att presentera ett nytt system som stimulerar tillväxt och som är grundlagsenligt samt avsevärt enklare än dagens svåröverskådliga system. Samtidigt bör genomförandet av ett sådant nytt system förenklas genom att vissa uppgifter som i dag finansieras på kommunal nivå får en nationell finansiering.

Utskottet tillstyrker med det anförda motionerna Fi209 (m) yrkande 12, Fi601 (m), Fi602 (m), Fi607 (m) yrkandena 1 och 2 samt N240 (m) yrkande 4 samt avstyrker motionerna Fi605 (kd), Fi610 (fp) yrkande 5 och Fi611 (kd) yrkande 4.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *principerna för utjämningsystemet*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Fi209 yrkande 12 och 1999/2000:Fi607 yrkandena 1 och 2 samt med anledning av motionerna 1999/2000:Fi601, 1999/2000:Fi602 och 1999/2000:N240 yrkande 4 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Fi605, 1999/2000:Fi610 yrkande 5 och 1999/2000:Fi611 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

3. Principerna för utjämningsystemet (mom. 2) (kd)

Mats Odell och Per Landgren (båda kd) anser

dels att utskottets ställningstagande under rubriken *Principerna för utjämningsystemet* bort ha följande lydelse:

Utskottet delar det som sägs i motion Fi611(kd) om att en invånare i Sverige skall kunna få lika god sjukvård och kommunal service oavsett var hon eller han bor. Däremot hör rimliga skillnader i servicenivå, servicestandard, effektivitet och skattesats till den kommunala självstyrelsen och skall således inte kompenseras. Medborgarna skall själva avgöra detta genom demokratiska val av partier som förordar olika lösningar eller genom val av boende.

Enligt utskottets mening är det viktigt att systemet skall förena en långtgående utjämning med starka incitament för tillväxt och förnyelse. Det skall också stödja och driva på en stark och solidarisk ekonomisk utveckling i hela landet. Utjämningssystemet måste dessutom vara tillgängligt, begripligt och demokratiskt förankrat hos alla kommuner och landsting. Utskottet ställer sig negativt till att inkomstutjämningen är inomkommunal och att den för med sig tillväxthämmande konsekvenser. Utskottet är också kritiskt mot kostnadsutjämnings bristande träffsäkerhet.

Det bör vara en prioriterad uppgift för den delegation och den expertgrupp som regeringen tillsatt att komma med förslag om att avskaffa den absurda s.k. pomperipossaeffekten och se till att träffsäkerheten i kostnadsutjämningsen radikalt förbättras. Utskottet anser av principiella skäl att en övergång till statlig inkomstutjämning bör prövas. Utskottet vill också understryka att den nuvarande ordningen med inomkommunal utjämning går emot grundlagens intentioner med den kommunala självstyrelsen, lokaliseringsprincipen och den kommunala beskattningsrätten.

Utskottet tillstyrker med det anförda motionerna Fi605 (kd) och Fi611 (kd) yrkande 4 samt avstyrker motionerna Fi209 (m) yrkande 12, Fi601 (m), Fi602 (m), Fi607 (m) yrkandena 1 och 2, Fi610 (fp) yrkande 5 och N240 (m) yrkande 4.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *principerna för utjämningsystemet*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Fi611 yrkande 4 och med anledning av motion 1999/2000:Fi605 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Fi209 yrkande 12, 1999/2000:Fi601, 1999/2000:Fi602, 1999/2000:Fi607 yrkandena 1 och 2, 1999/2000:Fi610 yrkande 5 samt 1999/2000:N240 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

4. Principerna för utjämningsystemet (mom. 2) (fp)

Bijan Fahimi (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande under rubriken *Principerna för utjämningsystemet* bort ha följande lydelse:

Utskottet vill i enlighet med vad som anføres i motion Fi610 (fp) betona att det inte bara är lokala avvägningar och skickligheten på lokal nivå som gör att förutsättningarna mellan olika kommuner skiljer sig åt. De yttre omständigheterna för kärnverksamheterna kan variera kraftigt beroende på geografiskt läge, befolkningens sammansättning eller på den ekonomiska utvecklingen. Det är enligt utskottet viktigt att människor har samma möjlighet att kunna erhålla grundläggande kommunal service oavsett var man bor i landet. Det är därför högst rimligt med ett system för utjämning av de olika kommunalekonomiska förutsättningarna.

En felaktigt och för långtgående utformad inkomstutjämning undergräver däremot den kommunala självstyrelsen och tar bort alla ekonomiska incitament för den enskilda kommunen att anstränga sig för att skapa bättre förutsättningar för företag och enskilda i kommunen. Den s.k. pomperipossaeffekt

som uppstår för vissa kommuner i samband med en ökning av skatteunderlaget är enligt utskottet orimlig och bör åtgärdas genom en sänkning av utjämningsgraden.

När det gäller kostnadsutjämningsgraden har riksdagen i bred enighet slagit fast att denna skall baseras på mätbara och för kommuner och landsting opåverkbara faktorer som mäter strukturella kostnadsskillnader. Det har också slagits fast att kostnadsutjämningsgraden inte skall kompensera för skillnader i service-nivå, kvalitet, avgiftssättning och effektivitet. Enligt utskottets mening har det inte gjorts tillräckliga ansträngningar för att tillse att utjämningsgraden lever upp till dessa principer. Utskottet reagerar också mot att utjämningsgraden varit föremål för ständiga förändringar där hela tiden nya faktorer förts in. Det är därför omöjligt för andra än ett fåtal specialister att förstå systemet, vilket undergräver dess demokratiska legitimitet.

Enligt utskottet är det dags att renodla systemet och minska antalet faktorer. Det nya systemet bör grundas på strukturella faktorer för både kostnader och inkomster, vilket kan medföra att kommuner med högre skattekraft men med höga strukturella kostnader i högre utsträckning kan klara dessa själva. Det är rimligt att beakta skillnader i demografisk struktur som är de viktigaste variablerna. Befolkningsmässiga konsekvenser för barnomsorg, skola och äldreomsorg måste beaktas. Metoderna bör utvecklas på sådant sätt att det är förklarande variabler som används snarare än statistiska samvariationer.

Utskottet anser att en ny utredning av utjämningsgraden skall tillsättas med uppgift att forma systemet med endast ett fåtal förklarande faktorer i stället för den kommitté som nu skall fortsätta att arbeta med det nuvarande systemet. Detta skulle leda till ett system som blir enklare och överskådligare och samtidigt mer förutsägbart och mer genomskinligt. En annan konsekvens blir enligt utskottet att vi kan nå en utjämningsgrad av de kostnader som de facto är dels ett kommunalt ansvar, dels i praktiken opåverkbara.

Med vad utskottet här anfört tillstyrks motion Fi610 (fp) yrkande 5. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks av utskottet.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *principerna för utjämningsgraden*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Fi610 yrkande 5 och med avslag på motionerna 1999/2000:Fi209 yrkande 12, 1999/2000:Fi601, 1999/2000:Fi602, 1999/2000:Fi605, 1999/2000:Fi607 yrkandena 1 och 2, 1999/2000:Fi611 yrkande 4 och 1999/2000:N240 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Utformningen av inkomst- och kostnadsutjämnings- (mom. 3) (m)

1999/2000:FiU3
Reservationer

Gunnar Hökmark, Lennart Hedquist, Fredrik Reinfeldt och Anna Åkerhielm
(alla m) anser

dels att utskottets ställningstagande under rubriken *Utformningen av inkomst- och kostnadsutjämnings* bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående tillstyrkt motion Fi607 (m) vari föreslås att en utredning skall tillsättas för att arbeta fram ett nytt och förbättrat utjämnings-system som bör införas fr.o.m. den 1 januari 2002. Det viktigaste skälet till detta är att dagens system inte är förenligt med vår grundlag. I avvaktan på ett sådant nytt system sitter Sverige de närmaste två åren fast i dagens system. Enligt utskottet är det emellertid väsentligt att detta justeras med avseende på sina värsta avarter i väntan på en ny ordning.

Utskottets bestämda uppfattning är att det viktigaste är att alla kommuners åtgärder för att åstadkomma ekonomisk tillväxt och sysselsättning belönas och inte som i dag uttryckligen motverkas. De mest groteska tillväxtfientliga inslagen i dagens system kan elimineras. Enligt utskottet bör det ske genom att all positiv förändring av den relativa skattekraften i en kommun eller i ett landsting fr.o.m. 1999 skall få behållas till 100 %. Det blir en mycket kraftig signal till kommunerna att vidta åtgärder som bidrar till ekonomisk tillväxt och ökad förvärvsfrekvens. Utskottet konstaterar att det är fullt möjligt göra denna förändring inom ramen för nuvarande system i samband med slutavräkningen av skatteinkomsterna för år 1999. Om denna bestämmelse hade gällt mellan åren 1997 och 1998 hade ca 120 kommuner som med dagens system fått sin ökade skattekraft konfiskerad i stället fått behålla denna.

Kommuner som förlorar skattekraft bör enligt utskottets mening få behålla sin nuvarande garanti; därmed påverkas inte deras intäktsnivå i systemet av förändringen utan de får fortsatt ett bidrag som även täcker bortfallet av skattekraft. Det underskott som uppstår i det inomkommunala utjämnings-systemet bör i stället finansieras genom att det generella invånarrelaterade statsbidraget justeras, vilket motsvarar ca 50 kr per invånare.

Utskottet anser också att det finns anledning att snabbt komma med förslag som justerar de värsta metodfelen i kostnadsutjämnings. Det hänger bl.a. samman med hopblandningen av vilka faktorer som kan ge hög skattekraft och där kostnaderna härför inte beaktas i kostnadsutjämnings på ett riktigt sätt. Enligt det nuvarande systemet utjämnas skattekraften helt samtidigt som kommuner som tar på sig kostnader för den höga skattekraften inte får full kompensation för dessa. Utskottet konstaterar också att ett antal kommuner har förlorat stort på inkomstutjämnings de senaste åren. Med hänsyn till behovet av en genomgripande ändring av systemet inom några år föreslår utskottet att inkomstutjämnings för dessa kommuner "frysas" på den nivå som gällde år 1999.

Med hänvisning till vad utskottet här anfört tillstyrks motion Fi607 (m) yrkande 3 och avstyrks motionerna Fi211 (c) yrkande 7 i denna del, Fi608 (kd), N213 (fp) yrkande 1 och N214 (c) yrkande 4.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *utformningen av inkomst- och kostnadsutjämnningen* att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Fi607 yrkande 3 och med avslag på motionerna 1999/2000:Fi211 yrkande 7 i denna del, 1999/2000:Fi608, 1999/2000:N213 yrkande 1 och 1999/2000:N214 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Utformningen av inkomst- och kostnadsutjämnningen (mom. 3) (c)

Lena Ek (c) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande som under rubriken *Utformningen av inkomst- och kostnadsutjämnningen* börjar med ”Som utskottet ovan” och slutar med ”allt väsentligt tillgodosedda” bort ha följande lydelse:

Utskottet har noterat att en särskild delegation har tillsatts av regeringen för att arbeta med en fortsatt utveckling av utjämnningssystemet. Det är enligt utskottet mycket väsentligt att utvecklingsarbetet ges sådan inriktning att befolkningsstrukturen och kommuner som har befolkningsminskning ges en ökad vikt i systemet. Utskottet konstaterar också att förändrad sysselsättning och hög arbetslöshet slår igenom direkt. Det bör därför byggas in en bromsmekanism så att effekten neutraliseras under en övergångsperiod. Under denna övergångsperiod är det möjligt för kommunerna och landstingen att anpassa kostnaderna till intäkterna i en takt som är möjlig att genomföra. Vad utskottet här anfört om generella ändringar i utjämnningssystemet för att möta befolkningsförändringar bör ges regeringen till känna.

Med vad utskottet anfört tillstyrks motionerna Fi211 (c) yrkande 7 i denna del och N214 (c) yrkande 4 samt avstyrks motionerna Fi607 (m) yrkande 3, Fi608 (kd) och N213 (fp) yrkande 1.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *utformningen av inkomst- och kostnadsutjämnningen* att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Fi211 yrkande 7 i denna del och 1999/2000:N214 yrkande 4 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Fi607 yrkande 3, 1999/2000:Fi608 och 1999/2000:N213 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun (mom. 4) (m)

Gunnar Hökmark, Lennart Hedquist, Fredrik Reinfeldt och Anna Åkerhielm (alla m) anser

dels att utskottets ställningstagande under rubriken *Uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun* bort ha följande lydelse:

Utskottet menar att det är angeläget att en översyn nu sker av de uppgifter som kommunerna och landstingen bör ha ansvar för i syfte att åstadkomma

en renodling till de egentliga kärnuppgifterna. En sådan översyn bör göras bl.a. för att minska kommunernas obligatoriska åtaganden. Kommunallagen bör ses över så att det tydligare fastställs vilka uppgifter en kommun får ha. En mer distinkt rollfördelning ger också bättre förutsättningar för den privata tjänstesektorn att växa och skapa nya jobb som säkerställer en bättre valfrihet för medborgarna.

Det kan enligt utskottet aldrig vara den kommunala självstyrelsens syfte att inkräkta på medborgarnas frihet att välja och deras möjligheter att själva styra sina liv. Självstyrelsen har sin grund i medborgarnas vilja att lösa vissa gemensamma uppgifter på ett bra sätt som innebär fördelar för helheten. Närhetsprincipen måste gälla. Viktiga frågor som t.ex. val av barnomsorgsform bör avgöras av familjen vid köksbordet och inte genom förvaltningsbeslut i en kommun. Det är därför enligt utskottets mening viktigt att i den översyn som måste genomföras tydliga gränser sätts för vad en kommun skall få ägna sig åt med skattebetalarnas pengar.

Förändringsarbetet i kommunerna måste vidare fortsätta så att kommuninvånarna får ut mer för varje skattekrona. Genom avregleringar och konkurrensutsättning i förening med tydlig prioritering av kärnuppgifterna finns som utskottet ser det goda möjligheter till detta. Men då krävs det också långsiktiga reformer för att åtgärda systemfel i den offentliga sektorn.

Med det anförda tillstyrker utskottet motion Fi209 (m) yrkande 13.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun* att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Fi209 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

8. Kostnadsansvaret för socialbidragen (mom. 5) (fp)

Bijan Fahimi (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande under rubriken *Kostnadsansvaret för socialbidragen* bort ha följande lydelse:

Utskottet kan konstatera att kostnaderna för kommunernas socialbidrag har stigit kraftigt under senare år. Detta hänger till stor del samman med den höga arbetslösheten och att stora grupper av arbetslösa har stått utanför såväl arbetslöshetsförsäkringen som olika arbetsmarknadsåtgärder. Utskottet anser att statliga och kommunala myndigheter på detta område borde ha ett gemensamt intresse och ett gemensamt ansvar för att människor ges bra möjligheter att komma ut på arbetsmarknaden och få en egen försörjning. För detta krävs emellertid såväl ett ändrat regelverk som ett förändrat kostnadsansvar.

Socialbidragen är en del av det kommunala åtagandet enligt socialtjänstlagen. Samtidigt är arbetslöshetsbekämpning ett ansvar för staten. Staten har redskapen för att påverka arbetslösheten, och kommunerna har hög kompetens för att möta de sociala problemen. Olika beräkningar tyder på att arbetslösheten orsakar i storleksordningen hälften av socialbidragskostnaderna. Det är därför enligt utskottet rimligt att staten och kommunerna delar på kostnadsansvaret för socialbidragen.

Utskottet tillstyrker med det anförda motion Fi610 (fp) yrkande 4.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *kostnadsansvaret för socialbidragen*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Fi610 yrkande 4 som
sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

9. Kommunal skatteplanering och kommunala koncerner (mom. 7) (m, fp)

Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Fredrik Reinfeldt (m), Anna Åkerhielm (m) och Bijan Fahimi (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande under rubriken *Kommunal skatteplanering och kommunala koncerner* bort ha följande lydelse:

Finansutskottet ställer sig bakom kravet i motion K352 (fp) om en tydligare lagstiftning beträffande kommunerna och de kommunala företagen. Behovet av en tydligare lagstiftning belyses bl.a. av att en rad skattelvister pågår mellan kommuner och skatteförvaltningar.

Utskottet vill erinra om att regeringen genom dåvarande skatteministern Östros i ett interpellationssvar den 6 december 1996 kritiserade den skatteplanering som bedrivs i många kommuner och därvid bl.a. uttalade att förfaringsättet var oacceptabelt. Han var vid tillfället inte beredd att lämna besked om vilka åtgärder som borde vidtas för att stävja förfarandet utan framhöll att frågan krävde en närmare analys. Utskottet noterar att regeringen fortfarande inte, trots att kommunernas skatteplanering därefter tilltagit, presenterat sin analys eller förelagt riksdagen några förslag.

Med anledning av vad utskottet här anför tillstyrks motion K352 (fp) yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *kommunal skatteplanering och kommunala koncerner*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:K352 yrkande 2 som
sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

10. Kommunal konkurrens (mom. 9) (m, kd, fp)

Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Fredrik Reinfeldt (m), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m) och Bijan Fahimi (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande under rubriken *Kommunal konkurrens* bort ha följande lydelse:

Utskottet vill i likhet med motionärerna bakom motion Fi209 (m) påpeka att undersökningar av kommunal verksamhet tydligt visar att det inte finns något rakt samband mellan en verksamhets kostnader och dess kvalitet. Tvärtom finns det alltför många exempel på att ökade anslag leder till att skattebetalarna får sämre valuta för pengarna genom lägre produktivitet. Medborgarna är i behov av reformer som ger högre utbyte av skatterna och av konsekvent genomförda prioriteringar av de viktigaste verksamheterna.

Utskottet anser att de faktiska möjligheterna för privata lösningar i tjänstesektorn successivt har gröpts ur genom politiska beslut under en lång följd av år. Detta har medfört offentliga monopol på många av de områden som direkt berör enskilda människors välfärd. Socialdemokraterna har länge hävdat att det är omoraliskt att "tjäna pengar" på t.ex. omsorg av barn. Enligt utskottets mening har uppfattningar som denna förhindrat förverkligandet av nya idéer och verksamhetsformer.

Det är därför inte förvånande att den kommunala sektorn hade en låg eller rentav negativ produktivitetsutveckling under nästan alla år utom just 1990-talets första hälft. Utskottet kan konstatera att produktiviteten då steg som en direkt följd av den borgerliga regeringens valfrihetsrevolution och påbörjade avreglering. Endast genom att utsätta även den offentliga tjänstesektorn för konkurrens kan en positiv produktivitetsutveckling åstadkommas, dvs. mer fås ut av varje skattekrona.

Enligt utskottet saknar socialdemokraterna viljan och förmågan att tillåta och genomföra de nödvändiga organisationsförändringar som krävs för att resurserna skall nå fram till verksamheterna. Denna ovilja leder bl.a. till att den svenska skolans resurser inte når fram till elever och lärare. Priset för bristen på ledarskap betalas av de människor som får hålla till godo med sämre service i vård och omsorg och med en skola som inte ger tillräckliga kunskaper. Oförmågan att leda och utveckla verksamheten har också lett till högre skatter. Till detta kommer att nya uppgifter har tillförts kommunerna såväl genom statsmaktsbeslut som genom en frivilligt beslutad kommunal expansion. Många kommuner har på detta sätt kommit att bedriva verksamhet helt vid sidan om sina kärnuppgifter. För att råda bot på den nuvarande krisen i kommunsektorn krävs enligt utskottet en koncentration på kärnverksamheten och avveckling av en rad andra uppgifter samt en ökad konkurrensutsättning och avreglering.

Utskottet tillstyrker med det anförda motion Fi209 (m) yrkande 11 och A805 (m) yrkande 13 samt avstyrker motion Fi611 (kd) yrkande 3.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *kommunal konkurrens*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Fi209 yrkande 11 och 1999/2000:A805 yrkande 13 samt med avslag på motion 1999/2000:Fi611 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

1. Anslagen inom utgiftsområde 25 budgetåret 2000 (mom. 1) (m)

Gunnar Hökmark, Lennart Hedquist, Fredrik Reinfeldt och Anna Åkerhielm (alla m) anför:

I riksdagen finns en majoritet bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister för förslagen i budgetpropositionen (prop. 1999/2000:1) beträffande ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena samt beräkningen av statens inkomster avseende år 2000 i den statliga budgeten. Samma majoritet har också uttalat sitt stöd gällande beräkningen av det offentliga utgiftstaket samt förslagen om preliminära utgiftstak för åren 2001 och 2002.

Moderata samlingspartiet har i parti- och kommittémotioner lagt fram sina förslag till inriktning av den ekonomiska politiken och av budgetpolitiken. När riksdagens majoritet nu genom beslutet den 18 november 1999 valt en annan inriktning av politiken redovisar vi våra synpunkter på utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner i detta yttrande.

Vi vill inledningsvis peka på att basen för den kommunala ekonomin är skatteintäkterna. Tre fjärdedelar av kommunernas inkomster utgörs av skatteintäkter. När det går bättre för svensk ekonomi och när fler får nya, riktiga jobb ökar kommunens skatteintäkter utan att skattebasen behöver höjas. Om den ekonomiska tillväxten är god, skapas successivt ett utrymme för skattesänkningar.

Den ekonomiska politik som Moderata samlingspartiet förordar skapar förutsättningar för ett snabbare växande skatteunderlag. Genom en avreglering av arbetsmarknaden, en bättre fungerande och mer flexibel lönebildning och lägre skatt på investeringar och arbete skapas betydligt fler arbetstillfällen i företagen runt om i Sverige.

Det leder bl.a. till att kommunernas kostnader för socialbidrag och arbetsmarknadsåtgärder kan sjunka. Det finns ett mycket tydligt samband mellan skattenivå och sociala kostnader. Detta kan bl.a. åskådliggöras av att om kommunalskatten höjs, förloras omedelbart ca 30 % av höjningen i ökade kostnader, främst socialbidrag. På motsvarande sätt minskar en kommuns kostnader när skatten sänks.

I nedanstående tabell redovisas hur en ökning av skatteunderlaget och en bättre produktivitet utveckling med 1 % årligen från år 2000 i kombination med minskade kostnader skulle förbättra den kommunala ekonomin. Med tanke på att den omläggning av politiken som vi föreslår inte skulle kunna träda i kraft förrän kring årsskiftet har vi inte beräknat någon ökning av skatteunderlaget för år 1999 och enbart en produktivitetsförbättring på 0,5 %.

Effekter av en bättre ekonomisk utveckling (miljarder kronor)

	2000	2001	2002
Ökade skatteintäkter för kommunsektorn vid snabbare ökning av skatteunderlaget		3,4	6,9
Minskade kostnader för socialbidrag	1,0	2,5	4,0
Minskade kostnader för arbetsmarknadsåtgärder		1,0	2,0
Lägre utgifter för kommunsektorn vid snabbare produktivitetstillväxt	1,8	5,5	9,5
Summa förbättring av den kommunala ekonomin	2,8	12,4	22,4

1999/2000:FiU3
Särskilda yttranden

Genom en kombination av att den kommunala verksamheten renodlas och effektiviseras, att tidigare tillskott till statsbidraget utnyttjas och ekonomin uthålligt utvecklas starkare skapas successivt utrymme för att sänka den kommunala utdebiteringen samtidigt som kvaliteten på kommunal service säkras. I ett stort antal kommuner skulle för medborgarna viktiga kommunala skattesänkningar kunna genomföras på kort sikt med vår politik för kommunsektorn.

För att möjliggöra sänkt kommunalskatt i hela landet föreslår vi som angivits att staten övertar kostnader som åvilar kommunerna. Innebörden av förslaget är att staten börjar överta finansieringsansvaret för grundskolan år 2001, då motsvarande drygt 11 miljarder kronor avlastas kommunsektorn. År 2002 avlastas drygt 22 miljarder kronor.

Detta görs som neutraliseringar som vi även tagit hänsyn till när vi anger statsbidragsnivån i förhållande till regeringens förslag. Kommunerna svarar för mellanskillnaden av "skolpengskostnaden" intill dess att staten genom fortsatta besparingar kan finansiera grundskolan helt. Kommunerna avlastas därmed kostnader för grundskolan, vilket år 2001 motsvarar en sänkning av den kommunala utdebiteringen i genomsnitt med 1 kr och år 2002 med ytterligare 1 kr.

Innebörden av våra förslag för kommunsektorn bli sålunda att ett statligt utrymme för skattesänkningar överförs till kommunerna, vilket tillsammans med det ökade skatteunderlaget ger ett tydligt utrymme för sänkt kommunalskatt till fromma inte minst för låg- och medelinkomsttagarna. Vi föreslår att regeringen skyndsamt presenterar en lämplig modell för att mot denna bakgrund stimulera till kommunala skattesänkningar.

Moderata samlingspartiet står bakom finansieringsprincipen. Det innebär att kommunernas ekonomiska ställning inte skall förändras genom statliga beslut. Vi föreslår ett antal förändringar i nuvarande avvägning av uppgifter mellan stat och kommun liksom skattesänkningar som påverkar det kommunala skatteunderlaget. I alla dessa avseenden kompenseras kommunerna fullt ut för minskat skatteunderlag eller ökade kostnader. Full compensation lämnas således för förslagen om grundavdrag för barn vid den kommunala beskattningen, för förvärvsavdrag vid den kommunala beskattningen och för andra skatteförslag.

Förändring enligt finansieringsprincipen (tusental kronor)1999/2000:FiU3
Särskilda yttranden

	2000	2001	2002
<i>Regleringar enligt finansieringsprincipen</i>			
Assistansersättningen förstatligas	- 800 000	- 800 000	- 800 000
Effekter av vårdnadsbidraget	- 2 400 000	- 2 400 000	- 2 400 000
Assistans för äldre	- 85 000	0	0
Efterlevandepensionen	- 363 000	- 363 000	- 363 000
Sjukpenningförändringar	460 000	570 000	570 000
Förtidspensioner	190 000	410 000	620 000
Föräldraförsäkringen	358 000	410 000	430 000
A-kassan	576 000	579 000	560 000
Kompensation för förändrat skatteunderlag	15 648 000	27 410 000	33 550 000
Ersättning till staten för övertagande av kostnaden för grundskolan	0	- 39 990 000	- 28 300 000
Summa	13 584 000	- 14 174 000	3 867 000

När det slutligen gäller förslagen i budgetpropositionen om Haninge kommun är det enligt vår uppfattning tillfredsställande att staten nu är beredd att avveckla sitt engagemang i den ekonomiska rekonstruktionen av kommunen. Vi anser det däremot felaktigt att regeringen avser att medverka till att delar av Haninge bostäder skall återförsäljas till kommunen. Det framstår som anmärkningsvärt att kommunen efter det som förevarit skall inlåtas på nya äventyr på bostadsmarknaden med de stora risker som detta innebär. I stället bör hela företaget säljas nu.

Vi utgår vidare från att försäljningslikviden från försäljningen av Haninge Bostäder på sedvanligt sätt skall redovisas mot en inkomstitel på statsbudgeten. Regeringens förslag om avsteg från principen om bruttoredovisning är allvarligt och har uppenbarligen i allt väsentligt dikterats av riskerna för att annars bryta igenom utgiftstaket. Vi vill också understryka att förfarandet innebär att de ökade utgifterna för den s.k. kommunakuten därigenom inte prövas på sedvanligt vis mot andra utgifter.

Slutligen vill vi peka på att regeringens utfästelser år 1995 i samband med beslut om särskilt stöd till Haninge kommun innebar att det överskott som kunde uppstå skulle återföras till kommunsektorn. Med hänsyn till det sätt på vilket finansiering av insatserna skedde är det utskottets bestämda uppfattning att återföringen bör komma hela kommunkollektivet till del och inte endast vissa kommuner.

2. Anslagen inom utgiftsområde 25 budgetåret 2000 (mom.1) (kd)

Mats Odell och Per Landgren (båda kd) anför:

I riksdagen finns en majoritet bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister för förslagen i budgetpropositionen (prop. 1999/2000:1) beträffande ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena samt beräkningen av statens inkomster avseende år 2000 i den statliga budgeten. Samma majoritet har också uttalat sitt stöd gällande beräkningen av det offentliga utgiftstaket samt förslagen om preliminära utgiftstak för åren 2001 och 2002.

Kristdemokraterna har i parti- och kommittémotioner lagt fram sina förslag till inriktning av den ekonomiska politiken och av budgetpolitiken. När riksdagens majoritet nu genom beslutet den 18 november valt en annan inriktning av politiken redovisar vi våra synpunkter på utgiftsområdet 25 Allmänna bidrag till kommuner i detta yttrande.

Vi konstaterar att kommunsektorn under den senaste mandatperioden använts som ett instrument i den socialdemokratiska regeringens saneringspolitik. Till följd av successivt ökade allmänna egenavgifter sedan 1995 har kommunsektorns skatteintäkter minskat med drygt 18 miljarder kronor, eftersom egenavgifterna är avdragsgilla. Till detta kommer statliga reformer om ett ökat kommunalt ansvarstagande, som inte finansierats av staten enligt den s.k. finansieringsprincipen.

Kommunsektorns skatteintäkter påverkas i hög grad av sysselsättningsutvecklingen i den privata sektorn. Sveriges långsiktiga tillväxtförutsättningar hade med all säkerhet varit mycket bättre om inte regeringens politik ensidigt inriktats på budgetsanering och alltför lite på att förbättra företagsklimatet. Den kraftiga tillväxten som råder för närvarande riskerar att bli kortvarig om inte strukturella åtgärder vidtas. Den fortfarande höga arbetslösheten innebär naturligtvis sämre utvecklingsmöjligheter och höga kostnader för kommunsektorn.

Den ekonomiska saneringspolitiken har under 90-talet varit särskilt tung för kommunsektorn. Det kraftigt ökande antalet äldre medborgare och de höga födelsetalen i början av decenniet har dessutom krävt en kraftig utbyggnad av skola, vård och omsorg samt annan kommunal service. Det kraftiga skattebortfallet på grund av egenavgifterna och endast etappvisa återföringar i form av ökade statliga bidrag har krävt ett stort förändrings- och omstruktureringsarbete inom kommunsektorn för att uppnå ekonomisk balans. Förändringskravet har medfört både negativa och positiva konsekvenser. Verksamheterna har ofta en hög effektivitet och god kvalitet, men samtidigt utnyttjas personal ofta alltför hårt. Arbetsmotivation och arbetsglädje måste återställas.

I budgetpropositionen för år 2000 föreslås inga nya resurstillskott till kommunsektorn. De extra statsbidrag som tillförs presenterades redan under våren och är en återföring av det minskade skatteunderlaget till följd av de avdragsgilla egenavgifterna som infördes 1995. Då har ännu ingen kompensation getts för de ökade åtaganden som skett exempelvis för assistansersättningen inom LSS.

De enligt budgetpropositionen kraftigt ökade skatteinkomsterna för kommunsektorn år 2000 (+25 miljarder kronor) visade sig vid en närmare granskning inte vara riktigt så stora. Effekten av regeringens skattesänkingsförslag (de minskade avdragen mot kommunalskatten för den allmänna pensionsavgiften) på 4,8 miljarder kronor ingår i de av regeringen redovisade ökade skatteinkomsterna. Men denna del av skatteinkomstökningen regleras enligt finansieringsprincipen genom en sänkning av det generella statsbidraget med motsvarande belopp. Ytterligare ca 5 miljarder kronor av de ökade skatteinkomsterna förklaras av att slutavräkningen av skattemedel från år 1998 betalas ut år 2000. Den underliggande utvecklingen av skatteinkomsterna för kommunsektorn mellan 1999 och 2000, ca 15 miljarder kronor, är alltså inte mycket större än normalt vid en hyfsad konjunktur. I reala termer

är den till och med lägre än den skatteinkomstökning som skedde mellan 1994 och 1995 som en följd av den kraftiga konjunkturuppgång som fyrparti-regeringen lämnade efter sig.

Det kommunala ekonomiska arbetet för de kommande åren bör inriktas mot mer än att klara balanskravet. För att långsiktigt trygga en god vård och omsorg måste kommunernas ekonomi utvecklas från en förvaltande nivå, som med liten marginal klarar balanskravet, till en utvecklande ekonomi, som tål tillfälliga påfrestningar. Detta möjliggör för kommuner och landsting att vara konkurrenskraftiga arbetsgivare. Förändringsarbetet måste fortsätta också i syfte att undvika ökade kommunala utdebiteringar.

Många kommuner och landsting tycks trots hårda besparingar inte kunna klara balanskravet i ekonomin år 2000. I regeringens förslag till budget för år 2000 och utgiftstak för de närmaste två åren har därför avsatts medel för att stödja kommuner med avsevärda ekonomiska svårigheter. Beslutet om den s.k. kommunakuten förstärker intrycket av att tillväxtfrämjande åtgärder uteblivit, att utjämningssystemet inte fungerar och att kommunernas skattebas måste utökas för att klara de kommande årens stora åtaganden, främst inom äldreomsorgen. Med en konstruktiv näringspolitik för hela landet under de senaste åren hade behovet av dessa medel varit långt mindre.

På kort sikt är det svårt att hävda att strukturomvandling eller bättre ledning av verksamheter skulle göra att människor med vård- och omsorgsbehov i dag får den hjälp de behöver och har rätt till. Den kris som finns på alltför många håll inom skolan rättas inte heller till för dem som är elever i dag, genom en strukturomvandling som kanske tar några år att genomföra. Därför är det motiverat med ökade resurser från statligt håll för den närmaste perioden så att de människor som nu behöver och har rätt till en fungerande service kan få det. Inte minst för landstingens del är det angeläget att de resursbrister som vi redan nu kan se inför år 2000 till en del täcks av ökade statsbidrag. På längre sikt är det emellertid endast en stark sysselsättningsutveckling som i kombination med fortsatta strukturreformer kan trygga verksamheterna inom kommunsektorn.

Mot ovanstående bakgrund föreslår Kristdemokraterna ett tillskott till kommunsektorn på 1,1 miljarder kronor år 2000 utöver det regeringen föreslagit. År 2001 föreslås ett tillskott utöver regeringens nivå med 1,1 miljarder kronor. För år 2002 anser Kristdemokraterna att tillskottet bör vara 1,3 miljarder kronor. Därmed blir det samlade tillskott som Kristdemokraterna föreslår 3,5 miljarder kronor över den kommande treårsperioden.

När det slutligen gäller förslagen i budgetpropositionen om Haninge kommun är det enligt vår uppfattning tillfredsställande att staten nu är beredd att avveckla sitt engagemang i den ekonomiska rekonstruktionen av kommunen. Vi anser det däremot felaktigt att regeringen avser att medverka till att delar av Haninge bostäder skall återförsäljas till kommunen. Det framstår som anmärkningsvärt att kommunen efter det som förevarit skall inlåtas på nya äventyr på bostadsmarknaden med de stora risker som detta innebär. I stället bör hela företaget säljas nu.

Vi utgår vidare från att försäljningslikviden från försäljningen av Haninge Bostäder på sedvanligt sätt skall redovisas mot en inkomstitel på statsbudgeten. Regeringens förslag om avsteg från principen om bruttoredovisning är

allvarligt och har uppenbarligen i allt väsentligt dikterats av riskerna för att annars bryta igenom utgiftstaket. Vi vill också understryka att förfarandet innebär att de ökade utgifterna för den s.k. kommunaktuen därigenom inte prövas på sedvanligt sätt mot andra utgifter.

Slutligen vill vi peka på att regeringens utfästelser år 1995 i samband med beslut om särskilt stöd till Haninge kommun innebar att det överskott som kunde uppstå skulle återföras till kommensektorn. Med hänsyn till det sätt på vilket finansiering av insatserna skedde är det vår bestämda uppfattning att återföringen bör komma hela kommunkollektivet till del och inte endast vissa kommuner.

3. Anslagen inom utgiftsområde 25 budgetåret 2000 (mom. 1) (c)

Lena Ek (c) anför:

I riksdagen finns en majoritet bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister för förslagen i budgetpropositionen (prop. 1999/2000:1) beträffande ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena samt beräkningen av statens inkomster avseende år 2000 i den statliga budgeten. Samma majoritet har också uttalat sitt stöd gällande beräkningen av det offentliga utgiftstaket samt förslagen om preliminära utgiftstak för åren 2001 och 2002.

Centerpartiet har i parti- och kommittémotioner lagt fram sina förslag till inriktning av den ekonomiska politiken och av budgetpolitiken. När riksdagens majoritet nu genom beslutet den 18 november valt en annan inriktning av politiken redovisar vi våra synpunkter på utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner i detta yttrande.

Vi vill inledningsvis peka på det som i finansplanen sägs om att tillväxten i kombination med de ökade statsbidragen till kommuner och landsting innebär kraftiga resurstillskott till vård, skola och omsorg. Den kommunala sektorns skatteintäkter ökar med cirka 25 miljarder kronor mellan åren 1999 och 2000. Detta understryker enligt Centerpartiet de fördelar som en hög tillväxt ger i form av ökade medel till gemensamma angelägenheter. Regeringens budgetförslag löser dock inte de kortsiktiga problem som finns i många kommuner och landsting. De ökade skatteintäkterna fördelas inte lika över landet. Visserligen kompenserar skatteutjämningsystemet en del men i kombination med befolkningsminskning sjunker flera kommuners och landstings ekonomiska bas de kommande åren.

Flera landsting kommer ej att klara balanskravet nästa år. Till dessa hör dels storstadslandstingen, dels några övriga. För storstadslandstingen är det framför allt bristen på strukturåtgärder och ej genomförda begränsningar i utbudet som är problemen. För andra landsting är det utgiftssidan i stort som är orsaken. Sammanlagt innebär detta en brist i landstingen nästa år på cirka 2 miljarder kronor. Om allt detta tas hem i personalneddragningar innebär det ca 6 000 färre personer anställda.

Situationen för många kommuner är också ansträngd. 210 av landets 289 kommuner minskar i folkmängd. När befolkningsunderlaget minskar försämrars också förutsättningarna att upprätthålla grundläggande service till dem

som bor i berörda kommuner. Detta medför i sin tur att arbetstillfällena försvinner och att skattekraften minskar. Det blir en ond spiral som är svår att ta sig ur. Regeringen står handfallen och ser på när Sverige kantrar. Inga försök görs för att åtgärda de underliggande strukturella problemen. I stället öppnar regeringen akutmottagning på Finansdepartementet.

Enligt vår mening behöver Sveriges kommuner och landsting ingen akutmottagning. De behöver grundläggande förutsättningar för utveckling. De behöver bättre vägar, de behöver en digital allemansrätt, de behöver utbildning som sprids till dem som bor kvar och de behöver kultur- och framtids-satsningar. Sist men inte minst behöver de ett skatteutjämningsystem där större vikt ges åt befolkningsstrukturen och kommuner som har befolkningsminskning.

Förutom fördelning mellan kommuner och landsting behövs ett tillskott i form av statsbidrag. Under förra riksdagsåret förutsåg Centerpartiet problemen med att finansiera vård och omsorg i kommuner och landsting. Vi träffade därför en överenskommelse med Socialdemokraterna om inriktningen och finansieringen av försvaret. Uppgåelsen innebär att sammanlagt ca 8 miljarder kronor frigörs under perioden 2002–2004. Socialdemokraterna och Centerpartiet är överens om att dessa medel – genom en konkret och uppföljningsbar satsning – skall tillföras vård- och omsorgssektorn. Överföringen av medel från försvaret till vård och omsorg är en nödvändig omstrukturering av resurser från en verksamhet där samhällets behov minskat, till en verksamhet där samhällets behov ökat. Centerpartiet är nu berett att gå vidare med nya strukturella förändringar. Centerpartiet föreslår nya reformer, riktade till bl.a. barnfamiljer och pensionärer. Dessa reformer ger kommunerna ökade skatteintäkter. Enligt finansieringsprincipen minskar vi därför statsbidragen till kommuner och landsting – utgiftsområde 25 – med motsvarande belopp.

4. Anslagen inom utgiftsområde 25 budgetåret 2000 (mom. 1) (fp)

Bijan Fahimi (fp) anför:

I riksdagen finns en majoritet bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister för förslagen i budgetpropositionen (prop. 1999/2000:1) beträffande ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena samt beräkningen av statens inkomster avseende år 2000 i den statliga budgeten. Samma majoritet har också uttalat sitt stöd gällande beräkningen av det offentliga utgiftstaket samt förslagen om preliminära utgiftstak för åren 2001 och 2002.

Folkpartiet liberalerna har i parti- och kommittémotioner lagt fram sina förslag till inriktning av den ekonomiska politiken och av budgetpolitiken. När riksdagens majoritet nu genom beslutet den 18 november valt en annan inriktning av politiken redovisar vi våra synpunkter på utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner i detta yttrande.

Folkpartiet har de senaste åren delat regeringens bedömning av statsbidragen till kommunerna. Den situation som uppstått har enligt vår mening sin grund i en otillräcklig arbetslöshetsbekämpning som har dränerat kommu-

nera på skatteinkomster och som åsamkat kommunerna stora utgifter för socialbidrag m.m. Det viktigaste är dock att se till att få fart på jobb och tillväxt. Det ger kommunerna den bästa förutsättningen att klara sina uppgifter och sin ekonomi.

Sedan vårbudgeten lades har prognosen för kommunernas skatteinkomster år 2000 ökat med cirka 12 miljarder kronor, efter korrigering för tekniska omläggningar. Enligt budgetpropositionen stiger kommunernas egna skatteinkomster med 45 miljarder kronor mellan 1998 och 2000. Även om det inte alltid märks ute i de enskilda verksamheterna, har de kommunala konsumtionsutgifterna stigit med 1,2 % mellan 1997 och 1998 och beräknas stiga med 1,7 % för 1999 och 1,3 % för 2000.

Samtidigt kan vi se att produktiviteten inte stiger som tidigare. Enligt Landstingsförbundets senaste halvårsrapport "Landstingens ekonomi" juni 1999 steg prestationerna mellan -91 och -94 med 10 % samtidigt som resurserna sjönk med 5 %. Under dessa år steg således produktiviteten med nästan 15 %. Efter -94 har minskningen av resurser åtföljts av minskade prestationer. Detta om något visar vikten av förnyelse och utveckling av verksamheterna.

Det handlar enligt Folkpartiets mening alltså inte enbart om hur stora summor som kan disponeras. Kommunerna måste göra rätt saker och de måste göras på rätt sätt. Men förutsättningarna skiljer sig från kommun till kommun, ibland beroende på att väljarna röstat fram en regim som är skicklig att sköta verksamheten, ibland för att olika kommuner gör olika val av skattesats, avgiftsnivåer, servicegrad och omfattning av den kommunala verksamheten.

En effektiv upphandling, koncentration till kärnverksamheterna och mångfald inom den kommunalt finansierade servicen gör att medborgarna får valuta för sina skattepengar. Folkpartiet säger i nuläget ja även till de i budgetpropositionen angivna utökningarna av statsbidrag, men avser att återkomma med ett definitivt ställningstagande för kommande år då vi ser den fortsatta utvecklingen av kommunernas skatteinkomster.

Den nuvarande fokuseringen på bidrag och kostnadsutjämningsystem drar uppmärksamheten från det som är långt viktigare, nämligen att ekonomin kan växa så att kommunerna och landstingen därmed får ökade resurser. Även för den kommun som i dag får det högsta inkomstutjämningsbidraget per invånare, Borgholm, skulle en treprocentig tillväxt per år i det egna skatteunderlaget på tre år uppväga hela inkomstutjämningsbidraget. Tillväxt är alltså viktigare än bidrag.

Den kommunala självstyrelsen är en viktig del av det svenska samhällets utformning. En grundsten är rätten att sätta sin egen skattesats och göra en avvägning mellan vad kommunen ska svara för och vad den enskilde själv ska bära ansvaret för. Det är dock ofrånkomligt att det ibland uppstår kollisioner mellan de politiska ambitionerna i rikspolitiken och den lokala politiken. Ibland måste då de nationella kraven gå före de lokala.

Avvägningen mellan nationella och lokala krav och önskemål är många gånger svår. Likaså avvägningen mellan kommunalt självstyre och människors självstyre, ett självstyre som kan kräva lagstadgade rättigheter för människor eller skyldigheter för kommunen att erbjuda viss service. Ett

sådant aktuellt exempel är assistanshjälpn för människor med funktionshinder, där vi anser att människornas frihet och trygghet går före kommunernas möjlighet att styra över assistansstödet.

Däremot anser vi inte att dagistaxornas storlek och konstruktion är en fråga för riksdagen. Det framgår redan av den s.k. barnomsorgslagen att taxorna måste vara rimliga i förhållande till kostnader och människors inkomster. En ytterligare reglering i form av den av regeringen aviserade "maxtaxan" anser vi stå i strid med det kommunala självstyret. Det är fullt rimligt att det är kommunen, eller den enskilda förskolan, som avgör taxa i samband med att man avgör frågor om standard, personaltäthet, öppettider etc. Kommunerna måste ha rätt att göra olika avvägningar mellan skattesats och avgiftsuttag. Folkpartiet har sedan 60-talet förespråkade enhetliga dagistaxor, men avgränsningen måste ske lokalt.

Regeringen har på olika sätt försvårat för kommuner och landsting att bedriva sin verksamhet i nya former. Stopp för försäljning av kommunala bostadsbolag, försvårande av start av friskolor och planer på förbud mot privata entreprenörer inom sjukhusvården är några flagranta exempel på ideologiskt betingade ingrepp i kommunernas förnyelsearbete.

Folkpartiet har sedan tidigare sagt nej dels till en "bostadsbolagsakut", dels till en allmän "kommunakut". I budgeten öronmärks återigen pengar för sådan verksamhet. Kommunerna måste få klara spelregler, och de kommunala förlustbostadsbolagen skall inte rekonstrueras för fortsatt underskottsdrift. Vi säger därför nej till de anslag som finns för dessa ändamål. Det är orimligt att kommuner som långsiktigt har strukturproblem efter särskild överenskommelse och utan generella regler får pengar av staten. Regeringen anför att vissa kommuners strukturella ekonomiska problem inte kan fångas in i utjämnningssystemet och därför skall kunna få särskilda anslag. Detta är fel. De strukturella faktorerna skall fångas in i systemet, övriga faktorer skall kommunerna ta ansvar för gentemot sina väljare. De olika uttalanden som kommer från regeringens företrädare och det synsätt som kommer till uttryck i Socialdemokraternas eget skattesamråd tyder på att man inte avser att göra en opartisk bedömning av de kommunala förutsättningarna.

En modell med en permanent inrättad akutmottagning, med tillhörande kommundelegation, ger helt fel signaler. Tonvikten på statens arbete måste ligga på att skapa rimliga generella förutsättningar genom ett väl fungerande utjämnningssystem.

5. Kommunal konkurrens (mom. 9) (c)

Lena Ek (c) anför:

Enligt Centerpartiets uppfattning är det mycket väsentligt att all konkurrens mellan offentliga och privata aktörer sker på lika villkor. Det är dock vanligt att de offentliga aktörerna har konkurrensfördelar framför de privata, främst när det gäller tillgången på skattemedel. Detta snedvrider konkurrensen och kan leda till att resurserna inte används på bästa sätt samt till att privata företag slås ut på grund av osund konkurrens. En fungerande konkurrens bidrar å andra sidan till ökad kvalitet och minskade kostnader i den offentliga verk-

samheten. Andra fördelar som kan uppnås är en ökad frihet för individen, t.ex. när det gäller val av skola eller vårdgivare.

För att komma till rätta med de nuvarande problemen kan en rad olika åtgärder vidtas. Vi anser t.ex. att reglerna för kommunal näringsverksamhet bör bli tydligare och lättare att upprätthålla. Det är mycket otillfredsställande att kommunallagens regler om kommuners och landstings rätt att bedriva näringsverksamhet så ofta överträds. Det bör enligt vår uppfattning införas regler i lagstiftningen som garanterar konkurrens på lika villkor på marknader där offentliga och privata aktörer tävlar om att få utföra uppdrag, t.ex. inom vården eller omsorgen. Den offentliga upphandlingen måste förbättras. Samtidigt skall kvaliteten garanteras i all offentligt finansierad verksamhet, oavsett vem som är utförare. Det kan t.ex. ske genom att tydliga mål och nyckeltal ställs upp. Möjligheterna att överklaga kommunala beslut bör också utvidgas samtidigt som kommunallagen bör tillföras sanktionsmöjligheter.

6. Kommunkontosystemet (mom. 10) (m, kd, fp)

Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Fredrik Reinfeldt (m), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m) och Bijan Fahimi (fp) anför:

Utskottet vill understryka vikten av att ett förslag mot bakgrund av utredningen om utvärdering av kommunkontosystemet verkligen redovisas för riksdagen under våren 2000. Enligt utskottets uppfattning är det då mycket angeläget att de negativa effekter i form av t.ex. konkurrenssnedvridningar som motionärerna uppmärksammat snarast tas bort.

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	1
Motionerna	2
Utskottet	5
Anslagen under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	5
Försäljning av aktier i Haninge Holding AB	15
Bidrags- och utjämningsystemet	16
Principerna för utjämningsystemet	16
Utformningen av inkomst- och kostnadsutjämnings.....	20
Uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun	23
Kostnadsansvaret för socialbidragen.....	24
Skatteväxling av fastighetsskatten	25
Kommunal skatteplanering och kommunala koncerner	25
Kommunal näringsverksamhet och finansiella risker	26
Kommunal konkurrens.....	27
Kommunkontosystemet	29
Hemställan	30
Förslag till beslut om anslag inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner (mom. 1 i hemställan).....	32
Reservationer.....	33
1. Anslagen inom utgiftsområde 25 budgetåret 2000 (mom. 1) (m, kd, fp)	33
2. Principerna för utjämningsystemet (mom. 2) (m).....	34
3. Principerna för utjämningsystemet (mom. 2) (kd).....	35
4. Principerna för utjämningsystemet (mom. 2) (fp)	36
5. Utformningen av inkomst- och kostnadsutjämnings (mom. 3) (m)	38
6. Utformningen av inkomst- och kostnadsutjämnings (mom. 3) (c).....	39
7. Uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun (mom. 4) (m).....	39
8. Kostnadsansvaret för socialbidragen (mom. 5) (fp).....	40
9. Kommunal skatteplanering och kommunala koncerner (mom. 7) (m, fp)	41
10. Kommunal konkurrens (mom. 9) (m, kd, fp)	41
Särskilda yttranden	43
1. Anslagen inom utgiftsområde 25 budgetåret 2000 (mom. 1) (m) ...	43
2. Anslagen inom utgiftsområde 25 budgetåret 2000 (mom.1) (kd) ...	45
3. Anslagen inom utgiftsområde 25 budgetåret 2000 (mom. 1) (c)	48
4. Anslagen inom utgiftsområde 25 budgetåret 2000 (mom. 1) (fp)...	49
5. Kommunal konkurrens (mom. 9) (c).....	51
6. Kommunkontosystemet (mom. 10) (m, kd, fp).....	52